

International Research Institute of Stavanger

www.iris.no

Arild Aurvåg Farsund

En Kina-strategi for Vestlandsrådet og Vestlandet

Rapport IRIS - 2012/068

Prosjektnummer: 7252296
Prosjektets tittel: Vestlandsrådet/Vestlandets satsing i Kina
Oppdragsgiver(e): Rogaland fylkeskommune
Forskningsprogram:
ISBN: 978-82-490-0779-0
Gradering: Åpen

Stavanger, 21.05.2012

 21.5.12 21.5-012

(Arild Aurvåg Farsund) Sign.dato (Einar Leknes) Sign.dato
Prosjektleder Kvalitetssikrer

 21.5-2012

(Gottfried Heinzerling) Sign.dato
Senterleder
(Samfunns- og næringsutvikling)

Forord

Kina blir en stadig viktigere aktør i den økonomiske og politisk utviklingen globalt, og dette har betydning for Norge og Vestlandet. Dette er bakgrunnen for hvorfor Vestlandsrådet lyste ut oppdraget med å vurdere hvordan arbeidet med denne type spørsmål kan organiseres regionalt.

IRIS vant anbudskonkurransen, og i denne rapporten legges resultatene fra utredningen frem. I arbeidet har vi hatt samtaler med en rekke personer fra de fire Vestlandfylkene, og IRIS vil takke for den bistand vi har fått gjennom dette. Vi vil imidlertid presisere at alle fortolkningene av informantenes utsagn står får vår egen regning.

Stavanger, 21. mai 2012

Arild Aurvåg Farsund, prosjektleder

Innhold

Sammendrag	6
1 INNLEDNING	10
2 FORSKNINGSDESIGN OG GJENNOMFØRING.....	12
3 KINA: EN VERDENSMAKT I UTVIKLING	16
3.1 Et kort overblikk over nyere økonomisk historie.....	16
3.2 Politiske styringsstrukturer.....	20
3.3 Muligheter og utfordringer i Kina.....	24
3.4 Ulike perspektiver på Kinas posisjon.....	27
3.5 Oppsummering	28
4 NORGE OG KINA.....	30
4.1 Nasjonale relasjoner	30
4.2 Norske organisasjoner som arbeider med Kina.....	32
4.3 Oppsummering	34
5 INTERNASJONALISERING I VESTLANDSFYLKENE – EN Plass FOR KINA?.....	36
5.1 Møre og Romsdal	36
5.2 Sogn og Fjordane	38
5.3 Hordaland	40
5.4 Rogaland.....	43
5.5 SWOT-analyse Vestlandet og Kina	45
6 MODELLER FOR EN KINA-STRATEGI FOR VESTLANDSRÅDET	47
6.1 Innledning.....	47
6.2 Mulige organisasjonsmodeller	47
6.3 Oppsummering og anbefaling for videre arbeid	50
7 REFERANSER.....	52

Sammendrag

I denne rapporten oppsummeres en undersøkelse av de synspunkt ulike aktører i de fire vestlandsfylkene Møre og Romsdal, Sogn og Fjordane, Hordaland og Rogaland har på spørsmålet om regionen skal utvikle en felles eller flere fylkesvise Kina-strategier. Arbeidet var tredelt. For det første kartla vi sentrale sider ved utviklingen i Kina med tanke på hvilke utfordringer og muligheter denne gir sett fra et vestlandsk og norsk perspektiv. For det andre har vi diskutert behov og ønsker med sentrale aktører på Vestlandet når det gjelder hva de vil oppnå i forhold til å følge utviklingen i Kina tettere. Det samlede materialet danner utgangspunkt for en diskusjon av tre mulige organisasjonsmodeller for en (felles) Kina-strategi for Vestlandet.

Kina ble i 2010 verdens nest-største økonomi, den største produsent av industrivarer, den største eksportnasjon og den nest-største importøren. Landet har et enormt potensial for videre økonomisk vekst, og utviklingen her vil i stor grad påvirke hva som skjer i resten av verden. Utviklingen i Kina er derfor viktig for Norge og Vestlandet. Det vestnorske næringslivet utfordres av den økende konkurransekraften til kinesisk industri. Kinesiske bedrifter selger produkter som konkurrerer med norske på sitt eget hjemmemarked, i Norge og ikke minst i tredje land. Samtidig utgjør Kina et interessant mål for investeringer, innhenting av kapital og kompetanse og eksport av norske produkter.

Provinser, regioner og byer spiller viktige roller i den økonomiske og politiske utviklingen i Kina. Lokale og regionale myndigheter har stor grad av selvråderett når det gjelder å tilrettelegge for økonomisk vekst. For bedrifter som ønsker å satse i Kina er det viktig å etablere gode relasjoner til det politiske nivået, og her kan samarbeidsrelasjoner mellom norske aktører og kinesiske aktører være en viktig vei videre. Mulighetene ligger i at denne type allianser bidrar til å åpne dører, men her er også betydelig risiko i forbindelse med den omfattende korrupsjonen og de derav følgende konfliktene mellom ulike partieliter. Det er store politiske, kulturelle og språklige utfordringer i samarbeidsrelasjoner med Kina. Langsiktig satsing med oppbygging av kontakter og nettverk, samt språk og kulturinnsikt er viktig for de som ønsker suksess i Kina.

Samtidig er det mulig å trekke frem en rekke forhold som gjør Vestlandet og Norge interessant fra et kinesisk perspektiv. Norge er rikt og markedet her har en kjøpekraft som er interessant for mange virksomheter. Norge har teknologi bl.a. innen olje og gass, fornybar energi og prosessindustri som er attraktiv for kinesiske bedrifter i de samme bransjene. Det store dilemmaet for alle norske aktører som ønsker å satse på Kina i en eller annen sammenheng er at de politiske relasjonene har vært svært dårlige siden høsten 2010. Det er i dag vanskelig å si noe konkret om hvor langvarige effektene av fredspristildelingen vil være. Det som er klart er at norske aktører har bygget opp betydelig kompetanse på Kina-spørsmål de siste årene, og denne kan trekkes inn i Kina-strategien for Vestlandsrådet.

Dialogmøtene i de fire fylkene ga en rekke innspill i forhold til en mulig Kina-strategi for Vestlandsrådet og Vestlandet. Vi vil i det følgende oppsummere resultatene i form av en SWOT-analyse.

Sterke sider: Alle fire fylkeskommuner har omfattende erfaring med internasjonalt arbeid, hvor særlig det internasjonale kontoret til Hordaland skiller seg ut i størrelse. Det eksisterer allerede mange kontakter mellom Vestlandet og Kina. Disse har dels blitt bygget av næringslivet gjennom bedriftsetableringer og relasjoner knyttet til eksport og import. Kontaktene har også blitt bygget gjennom samarbeid mellom fylker og byer på Vestlandet og tilsvarende myndigheter i Kina. De mest langvarige er de mellom Stavanger og Ningbo og Bergen og Dalian. Samarbeidsrelasjonene omfatter områder som næring, utdanning og kultur. I tillegg har høyskolene, universitetene og FoU-miljøene direkte kontakt gjennom forskningssamarbeid og studentutveksling. Opplæring i kinesisk språk og kultur er også i vekst, samtidig som nordmenn med Kina-kompetanse og kinesiske studenter som blir værende etter endte studier gir regionen tilgang på relevant kompetanse. Det finnes derfor betydelige kunnskaper om Kina i alle Vestlandsfylkene som kan utvikles videre i en Kina-strategi.

Svake sider: Det politiske klima mellom Kina og Norge er for tiden dårlig, og det er stor usikkerhet rundt de politiske rammebetingelsene for eksisterende samarbeidsrelasjoner. Det betyr at interessene for denne type spørsmål kjølner i det politiske apparatet. I dag er det de mer nærliggende Europa-spørsmålene som er mest relevante å arbeide med, bl.a. fordi de finnes betydelige ressurser tilgjengelig for denne type arbeid. I et Vestlandsperspektiv har satsingen mot Kina til nå vært fragmentert, med de to delegasjonsreisene i 2010 som eksempler på problematisk koordinering av satsingene.

Muligheter: I de fire Vestlandsfylkene finnes det en rekke aktører som allerede har Kina på dagsorden. De ser muligheter i at Kina vil bli en stadig viktigere økonomisk aktør internasjonalt. Landet representerer et marked, et investeringsområde og hjemmebane for et stort antall konkurrenter for lokalt næringsliv i de fire Vestlandsfylkene. De fire Vestlandsfylkene er ressursrike når det gjelder næringsliv og kompetansemiljøer, og offentlige myndigheter har ressurser til å drive en langsiktig Kina-strategi. Innovasjon Norge har et betydelig apparat i Kina som fylkeskommunene kan benytte aktivt i en videre satsing. NIP i Ningbo har også et tilbud som kan tilfredsstille behovene til mange norske næringsaktører. Samarbeid med andre regioner i Norge som også arbeider med Kina-samarbeid er også viktig å ta med i det videre arbeidet.

Trusler: Til nå har flere av Kina-satsingene vært kjennetegnet av mangel på struktur og langsiktighet. Samtidig viser Sogn og Fjordanes erfaring med samarbeid at det er svært ressurskrevende å opprettholde relasjonene med en kinesisk region over tid. Samarbeid kan også bli avhengig av enkeltpersoner. Den kinesiske "boikotten" av Norge har forsterket usikkerheten rundt veien videre. På dette området er det også noen svakheter i nettverksskoblingene mellom de ulike regionale aktørene som er interessert i denne type spørsmål. Det er gode relasjoner internt i hvert av fylkene, men mindre kontakt på tvers av fylkesgrensene. I næringsspørsmål at opplever fylker og byer ofte at de er konkurrenter. Næringslivet mangler kompetanse og kunnskap om Kina, og det er usikkerhet knyttet til hvilke behov som finnes i næringslivet på dette området.

På bakgrunn av denne analysen utviklet vi tre mulige organisasjonsmodeller for det videre arbeidet med en Kina-strategi for Vestlandsrådet:

(I) *Sentralisert oppgaveløsning:* I denne modellen er utgangspunktet at Vestlandsrådet tar det politiske ansvaret for å koordinere arbeidet med en Kina-strategi for alle fire

fylkene. Det etableres et fellesorgan som får ansvar for å samordne Kina-arbeidet. Aktivitetsnivået tilpasses behov hjemme og ute, men tiltak som kan bidra til å utvikle språklig og kulturell kompetanse om Kina på Vestlandet vil være av stor viktighet. Det blir også viktig å sette Kina-spørsmål jevnlig på dagsorden gjennom konferanser, seminarer, nyhetsbrev og nettsider. Når det gjelder representasjon i Kina kan en bruke Innovasjon Norge sine kontorer, eventuelt NIP i Ningbo eller etablere en egen stedlig representant. Et langsiktig mål i forbindelse med en eventuell endring i de politiske relasjonene mellom Kina og Norge, er å etablere direkte kontakt med en provins eller by i Kina. Det at Vestlandsrådet ikke har noen formell posisjon i den norske forvaltningsstrukturen har bidratt til at det der er kommet frem skepsis mot en slik modell i dialogmøtene i alle de fire fylkene.

(2) *Desentralisert oppgaveløsning*: I denne modellen er utgangspunktet at hver av de fire fylkeskommunene velger sine egne måter å arbeide med Kina-spørsmål. Vestlandsrådet trekkes kun inn når det er aktuelt å samordne aktørene politisk på tvers av fylkesgrensene. Siden det ikke er faste fellesfunksjoner er det heller ikke behov for noen bestemt form for finansiering av tiltakene fra Vestlandsrådets side. Vestlandsrådet vil primært kunne trekkes inn hvis eller når den enkelte fylkeskommune har behov for tyngre politisk støtte bak sin egen Kina-satsing. Denne modellen kan på en måte ses som en bekreftelse av at mange anser relasjonene mellom Kina og Norge som for dårlige til at det bør satses på en helhetlig Kina-strategi nå.

(3) *Nettverksmodellen*: Denne modell er basert på et lite koordinerende sentralledd som skal samordne internt på Vestlandet og mellom Vestlandet og ulike norske satsinger i Kina. Det viktigste organisatoriske elementet er imidlertid et nettverk som alle interesserte aktører på Vestlandet bygger rundt arbeidet med Kina-spørsmål. Sentralleddet får ansvar for å koordinere spredningen av informasjon og vedlikeholde møteplasser. Ressursbehovet knyttet til fellesfunksjonen vil være avgrenset, men det er viktig at en legger en langsiktig strategi til grunn for satsingen. Finansieringen vil baseres på en medlemsavgift. På dialogmøtene ble det påpekt at et slikt samarbeid også vil kunne omfatte andre norske fylker som satser på Kina. I forhold til satsinger i Kina vil det enkelt fylke kunne bygge videre på de samarbeidene som allerede er etablert. På næringsområdet vil felles utnyttelse av de ressurser som Innovasjon Norge har lokalt, nasjonalt og i Kina være viktig. Det var betydelig interesse for mange av momentene i denne modellen på dialogmøtene.

Gitt den avventende situasjonen som eksisterer rundt Kina-forbindelsene for tiden, er kanskje ikke organisasjonsspørsmålet det som må prioriteres høyest på kort sikt. Det sentrale målet på kort sikt må være å videreutvikle de lokale kapabiliteter som trengs for å ta en offensiv posisjon i forhold til utviklingen i Kina. En Kina-strategi for Vestlandsrådet bør omfatte følgende elementer:

- Internt på Vestlandet bør det satses på å utvikle samarbeide mellom ulike aktører som har interesse av å arbeide med dette spørsmålet. Forståelse av språk, kultur og særtrekk ved det politiske systemet i Kina vil være viktige samarbeidsområder når det gjelder kompetanseutvikling. Prosjekter og tiltak innen næringsutvikling, utdanning og forskning, kultur og reiseliv er andre tema det kan samarbeides om.

- Vestlandet bør også videreutvikle samarbeidet med andre norske aktører. Regionalt Kina-forum er en naturlig arena for samarbeid med andre fylker og kommuner som har Kina på dagsorden. Nasjonale myndigheter er også en naturlig partner, særlig hvis det kommer signaler om at de offisielle relasjonene mellom Norge og Kina vil kunne bli bedre. Da kan regionale kontakter bli et viktig element i det norske oppfølgingsarbeidet, og Vestlandet vil ha mye å bidra med i en slik sammenheng.
- Innovasjon Norge vil kunne være en viktig partner i arbeidet med Kina-spørsmål. Organisasjonen er representert i hvert fylke og de har bygget opp kapasitet og kompetanse i Kina. Disse ressursene bør tas i bruk på en systematisk måte i det videre arbeid med Kina-strategien. Oppfølging av planene i forhold til NIP i Ningbo bør også være et viktig moment i det videre arbeidet.
- Relasjonene til samarbeidspartnere i Kina bør tas opp igjen når det politiske klimaet bedres. Utviklingen i Kina gir mange muligheter for norsk aktører som vil satse, men samtidig er det betydelig politisk risiko å utvikle for tette relasjoner med et politisk system som er svært annerledes enn det norske. Kontakt og tilstedeværelse er imidlertid den eneste måten å utvikle kompetanse på hva forskjellene betyr fra et norsk ståsted.

Vestlandsrådet kan føre arbeidet med Kina-strategien et steg videre ved å gi politisk tilslutning til en satsing på tvers av fylkesgrensene, finansiere oppstarten, forankre den nasjonalt og bygge allianser med kommuner, næringsselskaper, næringsforeninger, utdannings- og forskningsinstitusjoner og Innovasjon Norge. Avslutningsvis vil jeg vende tilbake til konklusjonen fra dialogmøtet i Bergen. Siden forholdet mellom Norge og Kina for tiden er dårlig, er dette tidspunktet det riktige for å legge grunnlaget for en langsiktig satsing på Kina.

1 Innledning

Våren 2011 utlyste Rogaland fylkeskommune et utredningsoppdrag på vegne av Vestlandsrådet. Målet var å få utredet ulike sider ved ”Vestlandsrådets/Vestlandets satsing i Kina”. IRIS valgte å se dette som en utredning av grunnlaget for en ”Kina-strategi” for Vestlandrådet/Vestlandet. I denne rapporten oppsummeres en undersøkelse av de synspunkt ulike aktører i de fire vestlandsfylkene Møre og Romsdal, Sogn og Fjordane, Hordaland og Rogaland har på spørsmålet om regionen skal utvikle en felles eller flere fylkesvise strategier i forhold til å følge utviklingen i Kina med egne tiltak. Utgangspunktet for arbeidet med rapporten var derfor todelt. For det første ville vi kartlegge sentrale sider ved utviklingen i Kina med tanke på hvilke utfordringer og muligheter denne gir sett fra et vestlandsk og norsk perspektiv. Vi har derfor utarbeidet korte oversikter over a) viktige kjennetegn ved den politiske og økonomiske utviklingen i Kina de siste årene, og b) relasjonene mellom Norge og Kina.

For det andre ville vi diskutere behov og ønsker blant sentrale aktører på Vestlandet når det gjelder hva de vil oppnå i forhold til å følge utviklingen i Kina tettere. Her tar vi utgangspunkt i fylkeskommunenes erfaringer med internasjonale arbeid med særlig vekt på i hvilken grad de har arbeidet med Kina-spørsmål. Vi tar også opp relevante satsinger på Kina blant andre aktører i det enkelte fylke. I rapporten danner det samlede materialet utgangspunkt for en diskusjon av mulige organisatoriske rammer for en (felles) Kina-strategi for Vestlandet. Tre mulige organisasjonsmodeller for Kina-strategien presenteres: en sentralisert modell hvor Vestlandsrådet har hovedansvaret for å koordinere arbeidet med Kina-spørsmål, en desentralisert modell hvor en aktør i hvert fylke har tilsvarende ansvar og en nettverksmodell som integrerer elementer fra de to andre modellene.

Utviklingen i Kina er viktig for Norge. Kina er nå verdens nest største økonomi, og siden mye av veksten de siste tiårene har skjedd innen industriproduksjon er den populære fremstillingen at Kina har blitt verdens fabrikk (Naughton 2007). I den internasjonale litteraturen spriker fremtidsperspektivene på hva Kinas utvikling vil bety for andre land betydelig. En tradisjon, bl.a. representert ved Martin Jacques (2009) vektlegger at Kina vil utvikle sine egne prinsipper og målsetninger når de etter hvert blir den dominerende økonomiske kraften i verden. En annen tradisjon, bl.a. representert ved Edvard S. Steinfeld (2010) peker på at Kinas vekst og posisjon er forankret i de ”vestlige” styringsinstitusjonene – Verdensbanken, Verdens handelsorganisasjon (WTO) og Det internasjonale pengefondet (IMF) – som har regulert verdensøkonomien de siste 10-årene. Hvis den første tradisjonen får rett vil en kunne forvente nye typer krav og mer konflikt mellom Kina og omverden, mens hvis den andre tradisjonen får rett vil det trolig være mer samarbeid om å løse felles problemer. Uansett vil Kina og de vestlige landenes økonomiske utvikling være nært koblet også i årene som kommer.

Hvorfor er utviklingen i Kina viktig for Vestlandet? Et svar er at økonomien på Vestlandet i større grad enn resten av Norge er preget vareproduserende næringer (Bukve, Farsund og Amdam 2006). Kinesisk næringsliv er derfor både konkurrenter og potensielle samarbeidspartnere, og Kina er et marked for eksport og investeringer.

Landsdelene har også store naturressurser og vestlandsfjordene er anerkjent som et reisemål i verdensklasse, og på begge disse områdene kan kinesisk etterspørsel få betydning for hva som skjer lokalt. Utviklingen i Kina representerer derfor både potensielle trusler og muligheter for landsdelen. Dette er derfor viktig for fylkeskommunene som regionale utviklingsaktører å ha et bevisst forhold til utviklingen i Kina.

I regional utviklingspolitikk er det sentralt å bygge opp det den internasjonale forskningslitteraturen omtaler som institusjonelle kapabiliteter. Dette er faktorer som er viktig for den langsiktige konkurranseevnen til en region, fordi de endres langsommere enn produkter og markeder. De er derfor mer avgjørende for en regions langsiktige økonomiske suksess enn enkeltbedrifter. Eksempler på kapabiliteter er økonomiske og menneskelige ressurser, kompetanse og kunnskapsmiljøer, organisatoriske løsninger som binder sammen aktører fra ulike sektorer og evner å lede prosjekter som kan omstille næringslivet (Sotarauta, 2005). I den sammenheng fremstår oppbygging av kunnskaper om utviklingen i, og erfaringer fra Kina som mulige satsingsområder for de regionale utviklingsaktørene på Vestlandet. På den måten kan næringspolitikken bidra til å integrere lokalt nærings- og samfunnsliv i globale kunnskapsstrømmer, slik det bl.a. blir anbefalt i nyere innovasjonsforskning (se bl.a. Amdam, Bjarnar og Lervik 2010).

Rapporten har følgende oppbygging og innhold. I neste kapittel presenteres studiens analysemodell og datagrunnlag. I kapittel 3 presenteres sentrale kjennetegn ved det økonomiske og politiske system i Kina, med vekt på økonomisk utvikling, politisk styringsstruktur og utfordringer og muligheter for de som vil satse på samarbeid med Kina. I kapittel 4 gir en oversikt over relasjonene mellom Norge og Kina, og relevante ressurser for en Kina-strategi i det nasjonale virkemiddelapparatet skisseres. I kapittel 5 presenteres undersøkelsen fra hvert av de fire vestlandsfylkene. Avslutningsvis i kapittel 6 diskuteres tre hovedmodeller for hvordan Vestlandets videre arbeid med Kina spørsmål kan organiseres. Til slutt oppsummeres diskusjonene med noen konklusjoner basert på studiens hovedfunn.

2 Forskningsdesign og gjennomføring

Utgangspunktet for denne rapporten er at Vestlandsrådet allerede har arbeidet med Kina som et av temaene i internasjonaliseringsstrategien. I september 2010 ble det også gjennomført en delegasjonsreise til Kina i regi av Vestlandsrådet. Etter invitasjon deltok representanter fra LO og NHO på reisen. Delegasjonsreisen gikk til flere byer, bl.a. ble Verdensutstillingen i Shanghai (EXPO 2010) besøkt. Videre var delegasjonen innom Nordic Industrial Park (NIP) i Ningbo og Guangzhou, der fylkesordføreren i Rogaland underskrev en intensjonsavtale om samarbeid med guvernøren i Guangdong provinsen. I tillegg til kinesiske representanter møtte deltakerne norske næringslivsfolk med praktisk erfaring fra investeringer i Kina. Delegasjonsreisen ble avsluttet med et møte med den norske generalkonsulen i Guangzhou. Erfaringene fra reisen ble oppfattet å være gode og en ønsket derfor å arbeide videre med en Kina-strategi (Vestlandsrådet 2010). Denne utredningen er en del av oppfølgingen av dette ønsket.

I etterkant av delegasjonsreisen utformet Vestlandsrådet et forprosjekt som skulle legge grunnlaget for det videre arbeidet med Kina-spørsmålet. I utredningen presenteres en tredelt rolle for Vestlandsrådet i det videre arbeidet. For det først kan det politiske lederskapet bidra som døråpner for bedrifter, institusjoner og offentlige virksomheter som ønsker å bygge relasjoner med Kina. For det andre kan Vestlandsrådet fungere som en koordinator for et regionalt Kina-forum for Vestlandet. For det tredje kan en i enkelte tilfeller initiere konkrete tiltak i tett samarbeid med andre aktører på Vestlandet (Vestlandsrådet 2011: 2). Når det gjelder eventuell representasjon i Kina nevnes både Innovasjon Norge sine kontorer i Beijing og Shanghai (Ibid: 6) og Nordic Industrial Park i Ningbo (Ibid: 14) som mulige samarbeidspartnere. Siden dette utredningsarbeidet er en del av Vestlandsrådet sitt oppfølgingsarbeid vil vi ikke komme direkte inn på dets rolle før mot slutten av rapporten.

Vårt utgangspunkt for gjennomføringen av dette utredningsarbeidet er at de fire fylkeskommunene, Vestlandsrådet og andre vestlandske aktører står overfor to sett av utfordringer i forbindelse med utformingen av en felles plattform for arbeid med Kina-relaterte spørsmål, eller en "Kina-strategi" som vi definerer det som i dette prosjektet. For det første må det klargjøres hvilke behov som finnes ut fra et norsk og vestlandsk perspektiv. For det andre må det diskuteres hva en ønsker å oppnå i forhold til å satse på et tettere samarbeid med aktører i Kina. I denne utredningen danner en gjennomgang av disse to forholdene grunnlaget for en diskusjon av mulige organisatoriske løsninger for en felles Kina-strategi for Vestlandet.

Prosjektet har vært inndelt i tre hovedaktiviteter. I den første har utarbeidelsen av prosjektets todelte kunnskapsplattform vært den sentrale aktiviteten. Den første delen av denne aktiviteten er en analyse av sentrale kjennetegn ved det kinesiske systemet, med vekt på å få frem viktige utfordringer og muligheter som finnes for Vestlandet i forbindelse med at det skal utarbeides en egen Kina-strategi. I denne sammenheng er det lagt vekt på å få frem de lange linjene, og på hvilke konkrete prosesser og strukturer som kan påvirke et samarbeid mellom Vestlandet, eventuelt det enkelt Vestlandsfylke,

og en regional myndighet (by eller provins) i Kina. Denne delen av studien er rapportert i kapittel 3.

Den andre delen av kunnskapsplattformen er en analyse av de politiske og økonomiske relasjonene mellom Norge og Kina. Også her trekkes de lange linje og det formelle avtaleverket mellom de to landene presenteres kort. De politiske utfordringene som har oppstått i etterkant av utdelingen av Nobels fredspris til Li Xiabo i 2010, berøres også. I tillegg gis det en kort oversikt over statlige etater som har virkemidler i forhold til Kina-satsinger. Dette gjelder Innovasjon Norge, Norsk sjømatråd og Senter for internasjonalisering av utdanning (SIU). Regionale og private satsinger innrettet mot å støtte regionale eller næringsmessige satsinger i Kina gjennomgås også. Dette gjelder Regionalt Kinaforum, Nordic Industrial Park i Ningbo, Konfucius Instituttet i Bergen og Jiao Xie Senter for kinesisk kultur og språk i Stavanger. Denne delen av studien er rapportert i kapittel 4.

Den andre hovedaktiviteten har vært innrettet mot å få en oversikt over hvem i de fire Vestlandsfylkene som har kompetanse på og erfaring med internasjonalt arbeid generelt og Kina spesielt. Vi har avgrenset denne delen til fylkeskommunene og deres regionale partnerskap, de største byene (Bergen og Stavanger), næringsutviklingsselskaper (Greater Stavanger og Business Region Bergen) og næringsforeninger (Bergen Næringsråd og Næringsforeningen i Stavangerregionen). Det finnes også mange næringsaktører (bedrifter og enkeltpersoner) i alle de fire fylkene som har omfattende erfaring med Kina, enten gjennom etablering av egen produksjonsvirksomhet der, eller at de driver eksport til eller import fra Kina. Det ligger imidlertid ikke innenfor dette prosjektets rammer å gi en fullstendig oversikt over dette. I Vestlandsrådet sin rapport *Samarbeid med Kina – Forprosjekt 2011*, finnes det en oversikt over en del av de Vestnorske bedriftene som er etablert i Kina.

Denne gjennomgangen dannet utgangspunkt for datainnsamlingen i Hordaland, Møre og Romsdal, Rogaland og Sogn og Fjordane. Det ble gjennomført konsultasjonsmøter i hvert av de fire fylkene. Her var representanter for sentrale aktører i hvert fylke invitert til å diskutere rammene for en Kina-strategi for Vestlandet, eventuelt for eget fylke. Målet var å få frem hva disse aktørene hadde av vurderinger av hvilke utfordringer og muligheter de ser i forhold til en mulig satsing på et tettere samarbeid med Kina. I dette opplegget ønsket vi både at deltakerne skulle presentere sine synspunkt og diskutere seg i mellom hvordan en kunne jobbe med disse spørsmålene videre.

Møtene varte mellom en og to timer, litt avhengig av hvor mange personer som deltok (mellom 4 og 11), og hvor stor variasjonen det var i synspunkt mellom deltakerne. I utgangspunktet ønsket vi at fylkene skulle inviterer representanter fra det regionale partnerskapet, med av praktiske grunner valgte fylkene litt ulike tilnærminger, der kunnskap om og interesse for Kina-spørsmål var det viktigste kriteriet i Hordaland, Rogaland og Møre og Romsdal. I Sogn og Fjordane ble Kina-spørsmålet tatt opp som tema i et mer langvarig møte i det regionale partnerskapet. Lister med navn på deltakerne på møtene er oppsummert i slutten av rapporten. Selv om det er forskjeller i hvem som deltok og hvor mange det var på møtet, mener vi at dette ikke har hatt avgjørende innflytelse på diskusjonene eller konklusjonene fra det enkelte møtet. Vi tok utgangspunkt i følgende spørsmål på hvert møte:

- Bør Vestlandsrådet, fylkeskommunene eller et annet partnerskap, koordinere en felles satsing mot Kina?
- Hva er verdien av at det etableres et ”Kina-forum” som kan virke som døråpner for bedrifter, institusjoner og offentlige virksomheter som ønsker å styrke relasjonene i forhold til Kina?
- Bør en Kina-strategi primært rettes mot tilrettelegging for næringsetablering eller bør den omfatte satsing på andre samarbeidsområder?
- Hvilke ressursmessige og organisatoriske rammer bør en legge for arbeidet?
- Hvem bør ha ansvar for å drive arbeidet med en eventuell Kina-strategien videre? Fylkeskommunene, Vestlandsrådet eller andre?

Diskusjonene på de fire dialogmøtene oppsummeres gjennom det vi har valgt å definere som en SWOT-analyse.¹ Det vil si at konklusjoner trekkes i forhold til de fire dimensjonene i analyseskjemaet. Sterke sider dreier seg om de ressursene Vestlandet har i forhold til å satse på samarbeid med regionale aktører i Kina. Svake sider dreier seg om de områdene hvor en har mangler i forhold til en slik satsing. Muligheter dreier seg om hva en kan oppnå ved en Kina-strategi, og da både om en har en felles satsing eller om en satser hver for seg. Trusler dreier seg om forhold som kan vanskeliggjøre en slik satsing internt i Vestlandsregionen eller i det enkelte fylke. Det samlede materialet fra denne aktiviteten rapporteres i kapittel 5.

Den tredje hovedaktiviteten har vært den samlede analysen av materialet utarbeidet i de to foregående aktivitetene. I denne delen er som nevnt innledningsvis, ideen å identifisere hvilke institusjonelle kapabiliteter Vestlandsrådet, fylkeskommunene og andre offentlige aktører besitter, og hvilke de trenger å bygge opp, for å ta tak i de muligheter og utfordringer som utviklingen av en Kina-strategi stiller dem overfor. Vanlige eksempler på kapabiliteter er som nevnt i innledningen; økonomiske og menneskelige ressurser, kompetanse og kunnskapsmiljøer, organisatoriske løsninger som binder sammen aktører fra ulike sektorer og evner å lede prosjekter som kan bistå aktører fra nærings- og samfunnsliv i deres bestrebelsler med å arbeide med Kina-spørsmål (Sotarauta, 2005).

Avslutningsvis kobler vi diskusjonen av hvile kapabiliteter som finnes og hvilke som må bygges opp, med utforming av tre mulige organisasjonsmodeller for det videre arbeid med Kina-spørsmål i regi av Vestlandsrådet eller fylkeskommunene. De sentrale dimensjonene i disse er: organisering og ressursbehov, oppgaver og nettverk, samt sterke og svake sider ved hver modell. Til slutt oppsummeres rapporten med noen anbefalinger om hvordan arbeidet med Kina-strategien kan tas videre.

¹ S = Strengths, W = Weakness, O = Opportunities, T = Threats.

Datagrunnlag

Rapporten har et tredelt datagrunnlag. Kildene for analysene av utviklingstrekk i Kina er sekundærlitteratur. Primært er dette internasjonale bøker om den politiske og økonomiske utviklingen. Denne litteraturen er preget vestlige synspunkt, og for å motvirke et bestemt perspektiv på utviklingen i Kina ble for dominerende har vi valgt å ta med et bredt spekter av kilder og analyser. For å få frem dagsaktuelle utviklingstrekk er det også benyttet oppslag i media. Dette gjelder internasjonale og nasjonale medier, samt at det kinesiske perspektivet er dekket gjennom referanser til China Daily. Denne delen blir derfor noe omfattende, men hovedgrunnen er å vise til grunnlaget for de analyser og anbefalinger som gis i rapporten. Kildene for analysene av norske forhold er offentlige dokumenter, supplert med data fra ulike internettsider. Diskusjonene av Kinastrategien er basert på data fra dialogmøtene som ble holdt med sentrale informanter i hvert av de fire vestlandsfylkene fra slutten av februar til slutten av mars 2012. I alt 28 personer deltok på møtene.

3 Kina: En verdensmakt i utvikling

I dette kapitlet skal vi se nærmere på kjennetegn ved det kinesiske systemet som Vestlandsrådet må ta hensyn til i sitt arbeid med en Kina-strategi. Vi starter med en kort presentasjon av landets økonomiske historie fra Kommunistpartiets maktovertakelse til dagens situasjon. Hensikten er å belyse strukturelle forhold som vil ha betydning for den videre utviklingen. Deretter er temaet de komplekse styringsstrukturene i Kina. Vi går gjennom organiseringen av statsapparatet og partiet, og diskuterer samspillet mellom dem. Deretter presenteres den spesielle og sterke rolle som provinser, fylker og byer spiller i dagens styringsstruktur. Den tredje delen er en oppsummering av noen muligheter og utfordringer som ligger i et samarbeid med Kina. Fjerde del er en gjennomgang av ulike perspektiver på Kinas rolle i verden. Til slutt oppsummeres diskusjonene i forhold til hva dette komplekse bilde kan bety for norske aktører.

3.1 Et kort overblikk over nyere økonomisk historie

Den moderne kinesiske staten ble etablert ved kommunistenes maktovertakelse i Beijing i oktober 1949. Maktskiftet markerte starten på en omfattende økonomisk endringsprosess i Kina. I tråd med ideer importert fra Sovjetunionen var det tungindustrien som ble prioritert først. Hovedgrepene var å strupe forbruket og investere i næringer som kull og stålproduksjon. Det ble også satset på for Kina nye industrier, og bransjer som produserte utstyr til kraftproduksjon, kunstgjødsel og kjøretøy ble bygget fra grunnen. Ressursmobiliseringen ga hurtig økonomiske resultater, og i perioden 1952 til 1978 vokste industriproduksjonen med et gjennomsnitt på 11,5 prosent per år. Industriens andel av BNP økte i samme periode fra 18 til 44 prosent, mens landbrukets andel gikk ned fra 51 til 28 prosent (Naughton 2007: 56-57). Disse resultatene ble oppnådd gjennom etableringen av en ”kommandoøkonomi” med følgende kjennetegn:

- Staten eide alle de store fabrikkene og selskapene som sto bak transport og kommunikasjon, mens det var kollektivbrukene som tok over eierskapet over jorden og styringen av landbruket.
- De statlige planleggerne utformet produksjonsmål for bedriftene og ga dem de nødvendige ressursene til å oppfylle kravene (i alle fall i teorien). Prissignaler hadde ingen betydning for i hvor økonomiske ressurser ble allokert.
- Staten og Kommunistpartiet forsterket sin kontroll over økonomien gjennom et hierarkisk system som ga partiet full kontroll med alle bedriftslederes karriereutvikling.

Systemet var vellykket sett i forhold til at ressursmobiliseringen ga industriell vekst, og den ga levestandardutvikling innen områder som utdanning og helse. Ressursbruken ble imidlertid stadig mindre effektiv og evnen til fremme innovasjon og teknologiutvikling var svak. Hovedproblemet var imidlertid mangel på investeringer i landbruket og et derav følgende underskudd på mat. Det var også mangel på arbeidsplasser for en raskt voksende arbeidsstyrke. 1970-tallet ble preget av konflikter i Kommunistpartiets ledelse

om veien videre, men det var først etter Maos død i 1976 at reformtilhengerne langsomt begynte å få overtaket.

Reformer fra 1978 til 2012

De fleste analyser av det moderne Kinas økonomi tar utgangspunkt i de prosessene som startet i 1978. Da ble de første av, etter hvert mange reformer, initiert av den politiske ledelsen i Beijing. Det første reforminitiativet var rettet mot landbruket, og gikk ganske enkelt ut på å ta vekk kravene om at bøndene skulle oppfylle visse produksjonsmål. I stedet ble bøndene fristilt, og høyere priser og større tilgjengelighet av innsatsfaktorer som kunstgjødsel ble brukt som virkemidler for å stimulere til økt produksjon. Betydningen av kollektivbrukene ble også kraftig redusert ved at bøndene fikk disposisjonsrett over egen jord. Effekten kom raskt i form av stor produksjonsvekst og derav følgende inntektsøkninger for bøndene. På denne måten ble en viktig indirekte effekt at flertallet av befolkningen på landsbygden stilte seg bak reformlinjen.

Dette åpnet opp for nye vedtak, og det vanlig å beskrive at en første reformperiode gikk fra 1979 til 1992 (Naughton 2007: 90). Reformene innebar at det ble satset på markedsløsninger der det ble ansett som tjenlig, og da særlig innen industri og landbruk. Konkurransen ble fremmet gjennom at nye aktører fikk adgang til markedene, men det ble ikke gjennomført privatiseringer av statlig virksomhet. Makt og ressurser ble desentralisert bl.a. til regionale og lokale myndigheter, men lenge fungerte det sentrale plansystemet parallelt til markedøkonomien. Et av de viktigste prinsippene i de økonomiske reformene var at Den Xiaoping anerkjente at Beijing måtte redusere sin direkte rolle i administrasjonen av økonomien for å fremme hurtig vekst (Lieberthal 2004: 190). Reformene gikk i bølger, bl.a. fordi det var betydelig motstand mot mange av reformene internt i maktapparatet. En viktig strategi var å gjennomføre reformene uten at større grupper ble skadelidende, bl.a. ble de ineffektive statsbedriftene beskyttet med subsidier.

I ettertid fremstår reformene som i stor grad vellykkede, men begivenhetene i 1989 kunne lett ha satt en stopper for videre reformvilje. Utgangspunktet for den politiske krisen som oppsto dette året var økonomiske problemer – særlig høy prisstigning – som gikk over i politiske konflikter i partiledelsen om veien videre. Det mest synlige resultatet av krisen var de langvarige demonstrasjonene på Tiananmen plassen i Beijing. Demonstrantene ble fjernet med omfattende maktbruk i juni 1989. Reformskeptikerne vant for en kort periode overtaket i partiledelsen, men den konservative dominansen varte kun i toårsperioden etter oppstanden. Det politiske sjokket har trolig fortsatt betydning, men det har imidlertid hatt mindre konsekvenser for den økonomiske utviklingen, for nye reformer kom på dagsorden igjen allerede fra 1991 av.

Den andre reformperioden startet for alvor i 1993, og pågår fortsatt. Det var andre tema og problemer som fikk oppmerksomhet i denne perioden. Først og fremst ble det satset på å styrke markedøkonomiens institusjoner. Regelverk ble standardisert og skille mellom statssektoren og privat sektor ble gradvis fjernet. Dette medførte at statsbedriftene ble omorganisert, og mange ansatte mistet både arbeidet og de sosiale privilegiene som fulgte denne typer jobber. Ressursbruken ble søkt sentralisert for å

sikre makroøkonomisk kontroll, ikke minst over prisstigningen. Reformstrategien ble bekreftet gjennom medlemskapet i Verdens handelsorganisasjon (WTO) fra 2001. Kinas WTO-medlemskap sikret kinesisk næringsliv markedsadgang i andre land, men for sentrale myndigheter var det et effektivt virkemiddel for å tvinge gjennom nødvendige reformer som de selv ikke hadde vært i stand til å få gjennomført internt (Bekkevold og Kristoffersen 2012: 257). Disse reformene skapte imidlertid “tapere”, og den nye partiledelsen som overtok i 2003 satset både på fortsatt vekst og på å kompensere landsbygden generelt og regioner og individer som har tapt i konkurransen spesielt.

Veksten på 2000-tallet har vært formidabel og primært vært konsentrert om to sektorer: eksport og infrastruktur. Kina ble i 2010 verdens største produsent av industrivarer, den største eksportnasjon og den nest-største importøren. Dette har skjedd dels ved hjelp av kinesiske selskaper og dels ved hjelp av internasjonale investeringer. Kinesiske selskaper eksporterer varer med lavt teknologiinnhold, mens multinasjonale selskaper dominerer eksporten av mer avanserte produkter (Bekkevold og Kristoffersen 2012: 74). Infrastrukturen har også blitt kraftig forbedret. Havner, flyplasser, veier og jernbanelinjer har blitt bygget ut i stor skala, og kvaliteten på utbyggingene er svært høy. Det igjen bidrar til at kinesisk næringsliv klare å opprettholde mye av sin konkurranseevne til tross for stigende lønnsnivå i industrien.

Status i dag

Kinas økonomiske utvikling er ikke et resultat av en vel planlagt prosess. Det er riktigere å beskrive det som en historie med økonomiske eksperimenter preget av prøving og feiling. Prosessene har vært iverksatt av sub-nasjonale enheter, men det hele har vært regissert gjennom politiske vurderinger utviklet i en konkurranse mellom konservative og reformvennlige ledere på sentralnivået, mellom innflytelsesrike interessegrupper innen kommunistpartiet, og mellom Beijing og provinsene (Brenznitz og Murphree 2011: 20). Det er også sentralt å slå fast at de politiske lederne som drev frem reformene ønsket å styrke økonomien innenfor systemet, de ønsket ikke å endre det. Målet var verken å svekke partiet eller staten (Walter and Howie 2011: 8).

Mer enn 30 år med økonomiske reformer gjenspeiles i en formidabel økonomisk vekst, og ut fra resultatene fremstår reformstrategien som i stor grad vellykket. Følgende tall illustrerer utviklingen: I perioden 1978 til 2005 vokste brutto nasjonalproduktet (BNP) gjennomsnittlig med 9,6 prosent årlig. Dette var klart over snittet i perioden 1952 til 1978 da veksten var på 6,0 prosent per år. Vekstraten blir enda mer formidabel når en måler veksten i BNP per innbygger. I den første perioden var gjennomsnittsvæksten på 4,1 prosent, men fordi den årlige befolkningsveksten har falt fra 1,9 til 1,1 prosent, har veksten per innbygger økt til 8,5 prosent per år. Dette kan også avleses i BNP per innbygger, som har økt fra 220 dollar per innbygger i 1978 til 3.400 dollar i 2008. 400 til 500 millioner mennesker er løftet ut av fattigdom. Ved utgangen av 2009 hadde 5 prosent av Kinas befolkning, eller 65 millioner mennesker, en inntekt på mer enn 35 000 dollar. De fleste av disse var bosatt i de større byene (O’Neill 2011: 93). En stor gruppe har dermed fått det vi kan kalle en “vestlig” levestandard.

Veksten er imidlertid ikke likt fordelt, for den kinesiske økonomien har to i dag hovedkjennetegn. For det første er det de store byene i provinsene langs kysten som domineres av en raskt voksende eksportrettet industrisektor. Samtidig finnes det en fattig jordbrukssektor med en bondebefolkning på nesten 800 millioner mennesker. Denne gruppen finnes i alle provinser, men det er særlig innlandet som domineres av denne befolkningsgruppen. I følge offisielle tall lever 150 millioner mennesker under FN sitt absolutte fattigdomsmål på 1 dollar dagen i disponibel inntekt. Det er også mange som har inntekt rett i overkant av dette målet (China Daily 24.06. 2011). I tillegg finnes det anslagsvis 150 millioner arbeidere med offisielt bosted utenfor byene som arbeider industri og på byggeplasser i byene. Disse har inntekt over den offisielle fattigdomsgrensen, men siden de ikke har bostedsrett i byene de bor i står de utenfor de offentlige velferdsordningene som byborgerne har adgang til. Det er særlig ved sykdom og sykehusopphold de får problemer, for dette må de betale selv. De økende forskjellene mellom den voksende middelklassen og den fattige underklassen gir de politiske myndighetene store bekymringer, og dette danner grunnlag for mye av den tette politiske kontrollen i landet.

Et av de mest spesielle særtrekkene i det kinesiske systemet er at landet har to former for borgerskap, ett for de som bor på landsbygden og ett for de som bor i byene (Naughton 2007:113). Det var byboerne som tradisjonelt hadde privilegiene, bl.a. krav på sikker jobb, subsidiert mat, tilgang på helsestell, pensjon, utdanning for barna og bolig gjennom arbeidsgiver. Systemet ble etablert på 1950-tallet, og selv om det er gjort oppmykninger de siste 15 årene ligger hovedskillet i systemet fast: Du må ha bostedsrett for å flytte fra landsbygden til byen. På et område har det imidlertid skjedd endringer siden 2003, og det er at staten nå gir mer støtte til landbruksbefolkningen. Under industrialiseringen i perioden 1949 til 1978 var det skatter på bøndene som finansierte investeringene i industrien, men de siste årene er skatten kuttet og det er innført landbrukssubsidier.

Den økonomiske veksten har andre effekter enn de som kan måles med økonomiske indikatorer, og særlig de store miljøproblemene blir av mange sett som en trussel mot videre utvikling i landet. Sårbare vannressurser trues av overforbruk og urensede utslipp av kloakk og industriavfall. Luftforurensingen fra industri og en økende biltrafikk er også omfattende i de fleste byområder. Avskoging fører til at problemene med flom og ørkenspredning blir mer akutte. Klimagassutslippene er også store og økende, men her er trolig de globale konsekvensene større enn de nasjonale. Kinesiske myndigheter er imidlertid oppmerksom på utfordringene og i den siste femårsplanen er bekjempelse av miljøskadelige utslipp et viktig satsingsområde (Bekkevold og Kristoffersen 2012: 94).

Internasjonalt er spørsmålet om kursen på den kinesiske valuta blant de som gir myndighetene størst utfordring. Den kinesiske valutaen, som offisielt heter Renminbi, men ofte omtales om Yuan, var opprinnelig en ikke-konvertibel valuta. Gjennom reformer i 1986, 1997 og 2005 har kinesiske myndigheter gradvis gjort valutaen mer konvertibel, men fortsatt er det slik at valutakursen fastsettes i forhold til en "kurv" av globale valutaer (Steinfeld 2010:30-31). Valutasystemet har gitt store fordeler for Kina, men det har også vært en kilde til klager. En populær tolkning blant vestlige politikere er at de store overskuddene i den kinesiske handelsbalansen delvis er et biprodukt av en kunstig lav vekslingsrate. Spørsmålet om hvor mye renminbi er undervurdert er åpent

for fortolkning. Cline og Williamson (2008) har kartlagt hvor mye renminbi kan være undervurdert, og finner at 17 av 18 studier konkluderer med at den undervurdert i gjennomsnitt var 19 prosent i 2000-07 perioden som helhet. Vekslingsraten fungerer som en toll på import og subsidie på eksport, og truer ikke bare handelsforbindelser med Kina, men påvirker også på forskjellige land konkurransevne i tredje markeder. Selv om det er tegn på en justeringsprosess i den kinesiske posisjonen, vil det trolig ta flere år før problemet blir eliminert fra den internasjonale agenda (Mattoo og Subramanian 2011:7). En raskere styrking av Kinas valuta vil påvirke eksportsektoren og handelsbalansen med utlandet. En sterkere valuta vil gjøre importen billigere og det kan bidra til dempet prisstigning internt og økt konsum av utenlandske varer (Bekkevold og Kristoffersen 2012: 239).

De kinesiske myndighetene har de siste tiårene på ulike måter tilrettelagt for vekst og det er disse styringsstrukturene som er tema i det følgende.

3.2 Politiske styringsstrukturer

Det politiske systemet i Kina er komplekst og uoversiktlig, og da ikke bare for utenlandske observatører. En hovedgrunn er forholdet mellom statsinstitusjonene og maktapparatet til det kinesiske kommunistpartiet. En annen grunn er det store mangfoldet av aktører sentralt i Beijing, regionalt og lokalt.

3.2.1 Statsapparatet

I utstrekning er Kina det tredje største land i verden med et areal på 9 597 000 kvadratkilometer. Ved folketellingen i 2010 hadde landet 1 339 724 852 innbyggere, noe som utgjorde ca. 20 prosent av verdens befolkning på dette tidspunktet. Befolkningsveksten har imidlertid blitt kuttet kraftig de siste tiårene, bl.a. som følge av den såkalte ettbarnspolitikken. Folkerepublikken Kina er inndelt i 22 provinser (ikke medregnet Taiwan), fem autonome regioner (bl.a. Indre Mongolia og Tibet), fire bykommuner på provinsnivå (Beijing, Chongqing, Shanghai, Tianjin). Samlet utgjør disse Kinas 31 provinser. I tillegg finnes det to spesielle administrative regioner (Hong Kong og Macao). I Kina er den offisielle oppfatningen at Taiwan er den 23. provinsen. Folkerepublikken har anerkjent 56 forskjellige nasjonale minoriteter internt, men de såkalte Han-kineserne utgjør 92 prosent av befolkningen. I de siste årene har det vært både politiske og voldelige konflikter knyttet til etniske og religiøse skillelinjer i Tibet og Xinjiang.

Presidenten, for tiden Hu Jintao, er statsoverhode og ansvarlig både i innenriks og utenrikspolitikken. Som vi skal se seinere, er mye av presidentens makt forankret i posisjonen som partileder. Den sentrale politiske styringen utøves av regjeringen som ledes av statsministeren. Kina har et stort statsapparat 27 ministerier og 38 statsetater med likeverdig status med departementene. Disse rapporterer direkte til regjeringens politiske ledelse. I praksis har Kina derfor hele 65 departementer (Bekkevold og Kristoffersen 2012: 258). Statsminister er Wen Jiabao. Folkekongressen, som har 2 987 medlemmer, er det øverste folkevalgte organet, men det møtes bare to uker hvert år. Tradisjonelt har det blitt oppfattet som et sandpåkølingsorgan som har bekreftet beslutninger fattet i partipolitiske fora, men anses å ha økende betydning som arena for

politiske diskusjoner. Med 2,3 millioner soldater er det militære en annen statlig maktkanal med stor betydning. De militære funksjonene er underlagt offiserskorpset, men den politiske ledelsen utøves av Den sentrale militærkomiteen i Kommunistpartiet, noe som gir den unike situasjonen at forsvaret er underlagt partiet og ikke staten (Economist 7.4 2012). Også her er Hu Jintao leder.

3.2.2 Kommunistpartiet

Det kinesiske kommunistpartiet er en formidabel organisasjon, både når det gjelder makt og antall medlemmer. Ved utgangen av 2009 hadde partiet 75 millioner medlemmer, noe som utgjorde hver tolvte voksne kineser (McGregor 2010: xiv). Øverste leder er generalsekretæren, og dagens leder Hu Jintao er som nevnt også både president og leder av den sentrale militærkomiteen. Det er imidlertid partilederjobben som gir Hu mest prestisje og makt internt i Kina (Ibid: 5). I det følgende skal vi gi en kort oversikt over partiorganisasjonen og vise hvordan den griper inn i det politiske og økonomiske systemet i Kina.

Partiorganisasjonen er hierarkisk, men den når også inn i alle deler av det kinesiske samfunnet. Politbyrået er det øverste maktorganet i partiet, og det har 25 medlemmer. Partiledelsen utøves av de 9 medlemmene i Politbyråets stående komite. Neste nivå er Sentralkomiteen, som har 371 medlemmer. Denne møtes noen få dager i året for å vedta overordnede beslutninger om landets utvikling. Blant medlemmene i Sentralkomiteen er det ministre, toppbyråkrater, ledere fra regioner og storbyer, de viktigste militære kommandantene og representanter fra etniske minoriteter. Mange, men ikke alle lederne i de største statsbedriftene er også medlemmer (Ibid: 12). Medlemmene velges av Partikongressen, som møtes hvert femte år. Den 18. kongressen vil møtes i oktober eller november 2012.

Formelt sett er det Partikongressen som velger medlemmer i Sentralkomiteen, som igjen velger medlemmene i Politbyrået, men i praksis godkjenner de kun de som allerede er utvalgt fra høyere nivå. Dette fordi Kommunistpartiet fortsatt styres etter leninistiske prinsipper, dvs. at organisasjonen skal være lojal i forhold til vedtak fattet på et høyere nivå. Det betyr i praksis at nye ledere håndplukkes av den sittende ledelsen. En viktig utvikling i nyere tid har imidlertid vært at partiledelsen kun sitter i en avgrenset periode (to kongressperioder). Det er derfor bestemt at Hu Jintao vil gå av som partileder i 2012, og president i mars 2013. Da vil også Wei Jinbao gå av som statsminister. Xi Jinping og Li Keqiang vil overta som henholdsvis partileder/president og statsminister. De to, som er medlemmer i det sittende Politbyråets stående komite, er allerede utpekt og de vil bli formelt valgt på partikongressen som avholdes i oktober eller november 2012.

Partiorganisasjonen er også inndelt på ulike geografiske nivåer. Det finnes 31 regionale komiteer, 665 storbykomiteer, 2.487 fylkeskomiteer, 41.636 småbykomiteer og 780.000 landsbykomiteer. I tillegg medlemsmassen som blir engasjert i partiet, finnes det en egen partiadministrasjon som ivaretar partiets funksjoner på de ulike nivåene. I dette inngår også egne enheter for utdanning og ideologisk skoling. Partiet har i takt med liberaliseringen i økonomien også ekspandert virksomheten inn i privat sektor, og i dag finnes det egne partigrupper i 13 prosent av alle private bedrifter med fler enn 80 ansatte (Economist 28.1 2012). Denne vektleggingen av integrering av økonomiske og politiske

strukturer har bidratt til at Kommunistpartiet ikke bare verdens største parti, det er på mange måter det største handelskammeret også (O'Neill 2011: 96).

3.2.3 Samspillet mellom stats- og partiapparat

Et av de viktigste kjennetegnene ved det politiske systemet i Kina er det som kalles den strukturelle usikkerheten (Lieberthal 2004, Brenznitz og Murphree 2011). Dette er en arv fra Mao-tiden. Den mektige partilederen oppfattet institusjonalisering og byråkratisering som en trussel mot revolusjonen. Det store spranget (1960-61) og kulturrevolusjonen (1966-74) er eksempler på hvordan Mao og hans støttespillere undergravde de formelle strukturene for å unngå at konkurrerende maktposisjoner utviklet seg. I årene etter maktskiftet i 1976 har den kinesiske staten blitt mer organisert, men uformelle strukturer og personlige relasjoner er likevel fortsatt avgjørende for styringen av landet.

Det kinesiske systemet er på mange måter unikt internasjonalt når det gjelder det ikke finnes politiske institusjoner med veldefinerte ansvarsområder (Brenznitz og Murphree 2011: 11). Det politiske systemet består av en mengde organisasjoner, kontorer og komiteer, som alle har formelle regler. Men de er ikke institusjoner som legger føringer på hvordan medlemmene skal handle i en gitt situasjon. I stedet er all makt forankret i en liten elite på mellom 25 og 35 personer som på et hvert tidspunkt avgjør hvilke regler som skal være gjeldende. Dette gjør systemet svært personavhengig (Lieberthal 2004: 207). Disse personenes politisk makt er i større grad et resultat av de personlige forbindelsene en har med andre ledere enn det den formelle posisjonen skulle tilsi (Lieberthal 2004: 212). Fraværet av robuste og uavhengige domstoler er en særlig utfordring for utenlandske bedrifter og investorer.

Et annet viktig kjennetegnene ved det kinesiske systemet som ikke har blitt endret gjennom reformene er dupliseringen av parti og myndighetsstrukturer på alle nivåer i det offentlige. Dette gir et svært komplekst system med horisontale og vertikale maktstrukturer som hindrer helhetlig og effektiv styring. To styringsprinsipper er utviklet for å motvirke problemene dette systemet skaper. For det første blir noen viktige spørsmål avklart sentralt, og for det andre skal problemer løses på lavest mulig nivå det kan oppnås enighet (Lieberthal 2004: 187-89).

Politiske beslutninger blir ikke vedtatt i formelle avstemninger. I stedet kommer en frem til løsninger gjennom at en diskuterer seg frem til enighet. Dette fører til at det hele tiden forhandles mellom relevante beslutningstakere på alle nivåer. Kinesisk politikk preges av gjentatt diskusjoner der målet er å få de rette folkene til å stille seg bak en foretrukket løsning (Lieberthal 2004: 191). Kinas lederskap har betydelige styringsutfordringer fordi de må ta hensyn til sterke særinteresser, lokale myndigheter og tilvante handlingsmønstre som forsinker implementering av nye reformer (Bekkevold og Kristoffersen 2012: 255).

3.2.4 Provinser, fylker og byer

Kina er ingen nasjonalstat i europeisk forståelse av begrepet, men mer å anse som en kontinentalstat som dekker store geografiske områder med ulike befolkningsgrupper, forskjelligartet natur og klima og omfattende variasjon i næringsgrunnlag. I praksis er det bare USA og Russland som kan sammenliknes med Kina. I motsetning til disse

landene er Kina en enhetsstat, og provinsene, fylkene og byene har alle sine ansvarsområder delegert fra det nasjonale nivået. Provinsnivået har på grunn av landets størrelse lenge spilt en sentral rolle i den politiske og administrative styringen. De fleste av dagens regioner har eksistert i hundrevis av år, men den yngste byregionen Chongqing ble opprettet så seint som i 1997.

Provinsene utgjør en sentral del av det politiske systemet i Kina, noe som bl.a. er en følge av at de er likestilte med departementene i Beijing. Det er selve provinsstatusen som gir dem denne posisjonen, og de har fått den fordi sentrale myndigheter er helt avhengig av å delegere makt og myndighet for å sikre styringen innen avgrensede geografiske områder. Den praktiske politikken utformes derfor regionalt og lokalt. Provinsene har for å sikre helhetlig styring etablert en politisk og administrativ organisasjon som er tilnærmet lik den som finnes på nasjonalt nivå. Det lokale selvstyret har blitt styrket som følge av de siste års reformer, og det har medført at politisk makt er flyttet fra Beijing til provinsene. Sentrale myndigheter kan utpeke noen av de politiske lederne i hver provins, men de fleste utnevnes nå lokalt. For å sikre nasjonal integrasjon har de fleste lederne i partiet og statsapparatet i Beijing tilbrakt deler av karrieren i regionene. Ledererfaring fra provinsene verdsettes høyt i det politiske systemet, noe som illustreres av at hele 19 av de 25 medlemmene som ble valgt inn i politbyrået i 2007 hadde slik erfaring (Bekkevold og Kristoffersen 2012: 246).

De første økonomiske reformene har vært et viktig utgangspunkt for den sentrale betydning provinsenes har i dagens Kina. En av hovedpilarene i reformprogrammet var å oppmuntre provinsene til å bli entreprenører slik at de kunne bidra til å akselerere den økonomiske veksten. Provinsene, og fylkene og de største byene som også ble omfattet av fristillingen, grep raskt fatt i de mulighetene dette ga dem. Satsing på egne selskaper og tilrettelegging for investeringer var blant tiltakene som ble valgt. Den økonomiske utviklingen i Kina ble derfor i stor grad påvirket av dette økonomiske selvstyret, og mange initiativer når det gjelder investeringer og bedriftsetableringer blir fortsatt tatt lokalt. I dag investerer byer og provinser store summer i private selskaper for å sikre arbeidsplasser og FoU-aktiviteter lokalt, noe som også medfører betydelig innflytelse på hvordan selskapene blir drevet (Economist 3.9 2011).

Provinsene har i ulik grad klart å gjennomføre vellykkede satsinger, og det er de som har suksess som har oppnådd de største politiske gevinstene av satsingene. I dag er det slik at de provinsene som generer størst inntekter til sentrale myndigheter i Beijing har mer innflytelse enn de nasjonale departementene. Dette har gjort at representanter for disse regionene og ikke minst en storby som Shanghai er også viktige aktører i nasjonal politikk. Det har også bidratt til at det eksisterer et hierarki mellom provinsene ut fra hvor mye de bidrar med økonomisk (Liberthal 2004: 179-180).

Provinsene driver også aktiv lobbyvirksomhet både overfor hverandre og sentrale myndigheter i Beijing. Alle provinsene har egne representasjonskontorer i Beijing, og de driver også lobbyvirksomhet. Provinsene og lokale myndigheter er blant de sterkeste særinteressene i Kina. Sentrale myndigheter har fått innført klare begrensninger på hvor lenge enkeltpersoner kan sitte i slike posisjoner for å motvirke at de bygger opp for mye makt (Bekkevold og Kristoffersen 2012: 259).

Staten og kommunistpartiet har spilt en sentral rolle i utviklingen av dette produksjonssystemet, men delvis autonome regioner og selskaper har hatt avgjørende innflytelse på hvordan det faktisk virker. Konsentrasjonen av makt hos et lite antall personer på toppen i Beijing gir handlingsrom regionalt og lokalt. Dette har bidratt til at mange ledere på lavere nivå heller følger egne politiske og økonomiske agendaer heller enn å følge ordrene fra Beijing tett (Lieberthal 2004: 297).

3.3 Muligheter og utfordringer i Kina

Den sterke økonomiske veksten som har vært i årene etter at reformene ble introdusert i 1978 har grunnleggende endret Kina. Landet er rikere og åpnere, og har gjennom målrettet satsing på infrastrukturbygging, utdanning og forskning og utvikling og innovasjon blitt en sentral aktør på de fleste globale arenaer. Landet har fortsatt mange utfordringer og på noen av områdene kan norske myndigheter og bedrifter bidra til en utvikling som er positiv for begge land. Vi skal i det følgende komme nærmere inn på noen muligheter før vi ser på problemområder.

Urbanisering

I januar 2012 kunngjorde det nasjonale kinesiske statistikkbyrået at ved utgangen av 2011 bodde for første gang i historien mer enn 50 prosent av befolkningen i byer (Economist 21. januar 2012). Urbaniseringen har økt gjennom hele reformperioden, men lenge var veksten langt mer kontrollert enn det som er vanlig i andre utviklingsland der fattigfolk har strømmet til store slumbydeler. De siste 15 årene har imidlertid veksten skutt fart, noe som dels skyldes at flere har fått lov til å flytte til byene og dels skyldes det at den økonomiske veksten har ført til oppbygging av helt nye byer. 150 millioner arbeidere uten formelle bostedsrettigheter utgjør imidlertid både en sosial og politisk utfordring.

Fremtidsperspektivet er imidlertid enda mer overveldende. I en rapport fra McKinsey i 2009 trekkes følgende perspektiver opp: I 2025 vil det bo nesten en milliard mennesker i kinesiske byer, noe som representerer en vekst på mer enn 350 millioner fra dagens nivå. Kina vil da ha 221 byer med mer enn en million innbyggere, 23 byer med mer enn fem millioner innbyggere og 8 byer med mer enn 10 millioner innbyggere. Dynamikken er som følger: Den økonomiske veksten fører til urbanisering, noe som igjen fører til ny vekst og det igjen forsterker urbaniseringen. I den kommende 15 - 20 årsperioden vil urbaniseringen i Kina være en av de viktigste drivkreftene i verdensøkonomien, for veksten vil sørge for stor etterspørsel etter råvarer, energi og alle mulige innsatsvarer som skal sikre boliger og infrastruktur for den fremtidige urbane milliarder (Yergin 2011:192-93). I tillegg vil en økende andel av byboerne ha kjøpekraft til å etterspørre stadig flere forbruksvarer fra inn og utland.

Økonomisk vekst og omstilling

Kinas økonomiske fremgang de siste tiårene har i stor grad vært basert på eksport og investeringer i produksjonskapasitet og infrastruktur. Dette har gitt gode resultater for en betydelig del av befolkningen, men skal velstandsnivået som helet heves må landet få til en overgang fra eksportrettet industri til forbrukerrettet velferdsstat. Det finnes rett og slett ikke nok forbrukere i andre land til at alle kinesere kan bli velstående ved å få arbeid i eksportindustrien. Samtidig må landet videreutvikle sin egen industri for å sikre konkurranseevnen overfor andre land. Den forestående eldrebølgen forsterker disse utfordringene.

Dette er myndighetene oppmerksom på og i den siste femårsplanen som ble vedtatt av Sentralkomiteen i 2011. Planen legger opp til å vri veksten mot svakerestilte regioner (særlig i vest) og mot innenlands forbruk heller enn eksport. Levestandardutvikling (inkludert fattigdomsbekjempelse basert på økte minstelønner), miljøbeskyttelse og mer effektiv energibruk er andre hovedmål. Den nye femårsplanen legger dermed opp til en mer konsumdrevet og velferdsorientert utviklingsmodell (Bekkevold og Kristoffersen 2012: 98). Planen legger opp til en årlig vekst i BNP på 7 prosent per år, noe som er klart under de siste års vekst, men som likevel vil gjøre den totale verdiskapingen dramatisk mye større i slutten av femårsperioden. Det ble også valgt ut syv teknologiske satsingsområder for industriell utvikling: 1) Ny energi (inkludert kjernekraft, vind og solenergi), 2) Energisparing og miljøbeskyttelse, 3) Bioteknologi, 4) Nye materiale, 5) Ny IT-teknologi, 6) Høyteknologi (inkludert fly og telekom) og 7) Kjøretøy basert på rein energi.

Satsingene gir muligheter for utenlandske selskaper, men konkurransen fra Kina vil ventelig bli sterkere i årene som kommer når landet satser tungt på å øke verdiskapingen i egen industri. På dette området er det noen særtrekk ved det kinesiske systemet å være oppmerksom på for norske selskaper. Kina har i følge Breznitz og Murphree (2011) utviklet et dobbeltsporet innovasjonssystem der prosessinnovasjoner, som defineres som en stadig søken etter mer effektive produksjons- og distribusjonssystemer, kombineres med produktinnovasjoner der eksisterende produkter tilpasses Kinas unike produksjonsressurser. Samlet gir dette systemet kinesisk næringsliv en formidabel konkurranseevne i en global økonomi preget av fragmentert produksjon. Et gitt produkt, det være seg vindmøller eller solcellepaneler, kan være utviklet i andre land, men en stor del av verdensproduksjonen blir lokalisert til Kina fordi produksjonskostnadene er lavest her. I følge forfatterne er dette effektive masseproduksjonssystemet unikt for Kina, og en stor befolkning, avanserte leverandørnettverk og en velfungerende infrastruktur er viktige faktorer bak den kinesiske konkurranseevnen. Dette illustreres nå når lønningene øker kraftig i Kina, for produksjonsvirksomhetene blir værende ut fra de beskrevne fortrinnene (Economist 12.3 2012).

Kinas størrelse og sterke økonomiske vekst gir muligheter også for norske aktører. For næringslivet er Kina allerede et betydelig eksportmarked, og veksten i kjøpekraft vil kunne gi nye eller større markedsmuligheter for mange produkter og bedrifter. Det finnes også investeringsmuligheter for norske bedrifter som ønsker å etablere produksjon i Kina. Satsing i Kina krever imidlertid både kapital og kompetanse, og ikke minst langsiktighet.

Språk og kultur

En av de største utfordringene i samhandlingen med Kina er språk og kultur. Det er store forskjeller mellom kinesisk og norsk tenke- og væremåte, noe som selvsagt har konsekvenser begge veier. Det er ikke mange personer som fullt ut behersker begge kulturer, selv om dette antallet er økende som følge av økende utveksling av studenter, kulturarbeidere og næringslivsfolk.

Språk er en hovedutfordring for alle som søker samarbeid med kinesiske bedrifter og myndigheter, eller som vil investere i Kina. Det spesielle med Kina er at det finnes ett skriftspråk, tre hovedformer for muntlig språk: mandarin og shanghainesisk som snakkes i nord, og kantonesiske som snakkes i sør-Kina og Hong Kong (Kristoffersen 2010: 70-719). Det er relativt krevende å tilegne seg kinesisk, bl.a. regner en med at et års studium ved Universitetet i Oslo gir mestring av 1000 tegn. I utgangspunktet trenger en å beherske 3000 tegn passivt for å lese en avis, og at en kinesisk universitetsstudent behersker 8000 tegn passivt og aktivt. Totalt finnes det ca. 80 000 tegn (Ibid.: 65).

I forbindelse med kontakt mellom vestlige land og Kina er det et forhold som fremheves og det er behovet for nettverk eller kontakt med "de rette" folkene. I litteraturen omtales dette som guanxi, som rett oversatt betyr forbindelse eller nettverk. Henning Kristoffersen fremhever i sin bok *Det nye Kina* at guanxi fortsatt er svært viktig, men at dets betydning kan være i tilbakegang. Oppbygging av denne type forbindelser er viktig også for utenlandske aktører som ønsker å satse i Kina, men her er også utfordringer. Guanxi nettverk kan bryte sammen når en mektig person ikke ser seg tjent med å hjelpe en svakere partner, og skulle en nøkkelperson falle fra kan hele nettverket gå i oppløsning. Nettverksdeltakelse kan også bidra til at du blir rammet av problemer dine partnere kommer opp i. Deltakelse i guanxi nettverk øker den strukturelle usikkerheten i Kina (Brenznitz og Murphree 2011: 48).

Korrupsjon

Til tross for at Kina fortsatt offisielt er en sosialistisk stat styrt av et eneveldig Kommunistparti, har landet mange rike innbyggere. Ikke alle disse har blitt rike ved ærlig arbeid, og korrupsjon fremheves også som en av de negative sidene ved veksten. Side dette er snakk om en spesiell form for kriminalitet er bilde uoversiktlig, men politikere helt opp på viseministernivå har blitt henrettet for sin involvering i større korrupsjonsskandaler (McGregor 2010). Kommunistpartiet er åpne om de utfordringer dette medfører, bl.a. fordi korrupsjonen er et viktig utgangspunkt for sosial protest i Kina. Åpenheten bidrar til å ta kritikken vekk fra partiet og legge skylden på den enkelte korrupte funksjonær eller tillitsmann. McGregor sin fortolkning er imidlertid at korrupsjonen er alt for omfattende til at partiet fullt ut ønsker å ta tak i problemet, noe som bidrar til at det stadig avdekkes nye skandaler.

Korrupsjonen er særlig omfattende i provinsene og andre lokale myndighetsorgan. En grunn er at lokale myndighetspersoner både er ivrige tilretteleggere for utenlandske investeringer, de eier bedrifter og foretak som er i økonomisk konkurranse med andre, de er samarbeidspartnere med vellykkede forretningsfolk og i noen tilfeller involvert i kriminelle nettverk (Lieberthal 2004: 321). Korrupsjonskulturen kan også fort bli et problem for utenlandske aktører som etablerer seg i Kina.

3.4 Ulike perspektiver på Kinas posisjon

Utviklingen i Kina stiller vestlige beslutningstakere overfor store utfordringer. Landet, og ikke minst Kommunistpartiet har lange tradisjoner for lukkethet og språk og kultur gjør det vanskelig tilgjengelig for de som ikke behersker språket på et høyt nivå. Det finnes derfor betydelige ulikheter i oppfatninger om hva som er sterke og svake sider ved kinesisk økonomi i den vestlige faglitteraturen.

Martin Jacques (2009) vektlegger i boken *When China Rules the World*, at Kina etter hvert vil bli den dominerende økonomiske kraften i verden, og at det betyr at kinesiske prinsipper og målsetninger vil ligge til grunn for internasjonal samhandling. Overgangen vil skje gradvis og i takt med landets økende økonomiske betydning. Jacques oppsummerer de kinesiske særtrekkene i 8 hovedpunkter, som spenner fra hvordan en oppfatter etnisitet og rase, via ulike syn på Kinas plass i verdenssamfunnet til den særskilte blandingen av Konfusianske verdier med Kommunistpartiets ideologiske og organisatoriske røtter. Det siste elementet han fremhever er at Kina fortsatt i mange år vil betrakte seg både som et utviklingsland og en stormakt. De vil spille på begge rollene, for eksempel ved å kreve unntak for tiltak på klimaområdet og samtidig kreve å bli hørt ut fra sin store betydning for verdenssamfunnet. Dette er i følge Jacques et ståsted som vil grunnleggende utfordre den internasjonale orden som har blitt utformet av vestlige stormakter de siste to hundre årene.

Arvind Subramanian trekker i boken *Eclipse – Living in the shadow of China's economic dominance* opp sine perspektiver på utviklingen i Kina. Subramanian, som arbeider ved den økonomisk liberale tenketanken The Peterson Institute i Washington, er svært optimistisk på Kinas vegne, men langt mer pessimistisk på særlig USAs vegne. Hovedtesen er at Kina vil overta som den dominerende økonomiske makten i verden fordi landets størrelse vil gi en kraftfull økonomisk utvikling i mange år fremover. Dette vil i utgangspunktet ikke true den eksisterende internasjonale økonomiske orden med åpne markeder og regelbasert handel. Årsaken er at Kina allerede nå har en svært åpen økonomi og at sterke kinesiske eksportinteresser – både offentlige og private – har stor nytte av at denne politikken videreføres. Utfordringer som kan endre dette optimistiske bilde er at Kinas politiske system reformeres langsommere enn det økonomiske systemet, og at territorielle ambisjoner kan vekkes til live av økende økonomisk makt. Dette siste kan skape farlige konflikter både i nørområdet og overfor vesten.

Edvard S. Steinfeld (2010) peker i boken *Playing our Game – Why China's Rise Doesn't Threaten the West* på at Kinas vekst og posisjon er forankret i de "vestlige" styringsinstitusjonene som har regulert verdensøkonomien de siste 10-årene. Kina har i følge Steinfeld koblet og gjort sin nasjonale økonomiske utvikling avhengig av styringsinstitusjoner – WTO, IMF og Verdensbanken – som ble opprettet og fortsatt domineres av vestlige land. Utviklingen har skapt en gjensidig avhengighet som i det store og hele har vært vellykket. Begge parter tjent mye på dette, og han fremhever derfor at Kina og de vestlige landenes økonomiske utvikling vil være nært koblet også i årene som kommer.

Carl E. Walter og Fraser J.T. Howie er i boken *Red Capitalism – The Fragile Financial Foundation of China's Extraordinary Rise* kritiske til viktige sider ved den kinesiske modellen. Deres hovedargument er statsdominans og uklare skiller mellom offentlig og

privat sektor har skapt et økonomisk system med store mangler, særlig når det gjelder åpenhet og kontroll. Dette til tross for at kinesiske myndigheter har brukt vestlige banker som rådgivere og kommersielle forbilder i restruktureringen av tidligere statseide finansinstitusjoner og industrikonsern styrt etter planøkonomiens byråkratiske logikk. Problemet er i følge forfatterne at for mye av det gamle systemet er videreført i det nye, noe som åpner opp for at det kan oppstå kriser i økonomien.

Jim O'Neill er mest kjent for allerede i 2001 å ha kommet opp med betegnelsen BRIC – Brasil, Russland, India og Kina – for de fire landene som mest ville prege veksten i verdensøkonomiene frem mot 2010. I sin bok *The new growth pattern* (2012) trekker han opp perspektiver på utviklingen frem mot 2020. Hovedargumentet hans når det gjelder Kina er at veksten i økende grad vil være en effekt av omlegginger av den økonomiske politikken i retning av mer fokus på internt forbruk og velferd og mindre vekt på kun å øke eksporten. I den sammenheng står landet overfor mange store utfordringer. O'Neill er imidlertid optimistisk når det gjelder mulighetene, og selv om veksttakten vil gå ned vil Kinas økonomi etter hvert bli den største i verden. I den sammenheng fremhever han at dette også betyr at Kina blir det størst importlandet i verden og at dette vil kunne ha svært positiv effekt for land og bedrifter som har varer og tjenester som kan eksporteres dit.

I boken *Kinas økonomi* (2012) redigert av Jo Inge Bekkevold og Henning Kristoffersen, trekker i alt 14 forfattere opp et norsk perspektiv på utviklingen i Kina de siste årene. Boken er dels en "oversettelse" av internasjonale studier, dels egne analyser og ikke minst diskusjoner av hva utviklingen i Kina kan bety for Norge. Dette siste omfatter alt fra hvordan utviklingen i Kina har påvirket norsk økonomi, til hva fremtiden vil kunne bringe når det gjelder investeringer fra og konkurranse med kinesiske virksomheter. Hovedkonklusjonen er todelt. For det første at Norge har tjent mye på utviklingen i Kina de siste tiårene gjennom høyere eksportpriser og lavere importpriser, og for det andre at påvirkningen vil bli noe mindre i årene som kommer. Forfatterne forventer imidlertid ikke større negative effekter av Kinas stadig viktigere økonomiske og politiske rolle internasjonalt.

Disse korte oppsummeringene av noen bidrag fra den etter hvert svært omfattende litteraturen på Kina illustrerer at det er stor enighet om beskrivelsen av utviklingstrekkene, men betydelige forskjeller i fortolkningene av implikasjonene.

3.5 Oppsummering

Kina har gjennomgått to omfattende økonomiske moderniseringsprosesser de siste 60 årene. Den første var kjennetegnet av sentralstyrt planlegging, satsing på tungindustri og en sterk vektlegging av nasjonal selvforsyning. Landet var knapt en del av den globale økonomien i denne perioden. Den andre var preget av omfattende markedsreformer, desentralisering og sterk satsing på eksportrettet produksjon, ofte som del av produksjonskjeden til globale storkonsern. I dette systemet har nasjonale myndigheter i form av en relativt liten partielite stor makt, men interne konflikter, desentralisering og bruk av markedet har minsket styringsevnen.

Nå står Kina oppe i en ny stor endringsprosess. Ressursinnsatsen må i større grad vris mot innbyggernes behov for sosiale og økonomiske forbedringer. Landsbygden skal moderniseres og i tillegg skal flere hundre millioner mennesker bosettes i byer og byregioner. Gjennomgangen i dette kapitlet danner også grunnlag for noen lærdommer som Vestlandsrådet kan nyttiggjøre seg i sitt Kina arbeid:

- Kina har et enormt potensial for videre økonomisk vekst, og utviklingen her vil i stor grad påvirke hva som skjer i resten av verden. Det vestnorske næringslivet utfordres av den økende konkurransekraften til kinesisk industri. Kinesiske bedrifter selger produkter som konkurrerer med norske på sitt eget hjemmemarked, i Norge og ikke minst i tredje land. Samtidig utgjør Kina et interessant mål for investeringer, innhenting av kapital og kompetanse og eksport av norske produkter.
- Provinser, regioner og byer spiller viktige roller i den økonomiske og politiske utviklingen i Kina. Lokale og regionale myndigheter har stor grad av selvråderett når det gjelder å tilrettelegge for økonomisk vekst. For bedrifter som ønsker å satse i Kina er det viktig å etablere gode relasjoner til det politiske nivået, og her kan samarbeidsrelasjoner mellom norske aktører og kinesiske aktører være en viktig vei videre. Mulighetene ligger i at denne type allianser bidrar til å åpne dører, men her er også betydelig risiko i forbindelse med den omfattende korrupsjonen og de derav følgende konfliktene mellom ulike partieliter.
- Det er store kulturelle og språklige utfordringer i samarbeidsrelasjoner med Kina. Langsiktig satsing med oppbygging av kontakter og nettverk, samt språk og kulturinnsikt er viktig for de som ønsker suksess i Kina.

Samarbeid med Kina er politisk krevende, men det er potensial for betydelig gevinst. Vi skal i neste kapittel komme nærmere inn på relasjonen mellom Norge og Kina.

4 Norge og Kina

De offisielle relasjonene mellom Norge og Kina har tradisjonelt vært gode, men tildelingen av Nobels fredspris til demokratiforkjemperen Liu Xiaobo i oktober 2010 har skapt problemer. Kinesiske myndigheter reagerte kraftig på tildelingen og i mange sammenhenger har de offisielle kontaktene blitt trappet ned eller stilt i bero. Det mest synlige tiltaket har vært innstillingen av forhandlingene om en frihandelsavtale mellom Kina og Norge. De utfordringene som har oppstått i relasjonene mellom de to landene i etterkant av tildelingen illustrerer et behov for økt norsk innsikt politiske forhold i Kina. I dette kapitlet skal vi derfor se nærmere på sentrale utviklingstrekk i relasjonen mellom Kina og Norge, og diskutere hva disse kan bety for Vestlandet.

4.1 Nasjonale relasjoner

Norge og Kina opprettet diplomatiske forbindelser i oktober 1954, og de to landene underskrev en kulturavtale i 1963. Dette var den første Kina inngikk med et vestlig land. I 2008 ble det underskrevet to nye avtaler, en for kulturutveksling og en for utdanning og forskning. Samme år startet Norge og Kina forhandlinger om en frihandelsavtale. Frem til fredsprisutdelingen i 2010 var det bilaterale forholdet mellom Norge og Kina omfattende. Regjeringen utarbeidet en egen Kinastrategi i 2007, og i denne identifiseres fem hovedsatsningsområder: handel, menneskerettigheter, sosiale velferdsmodeller, internasjonalt samarbeid og miljø/klima. Innenfor disse områdene er det allerede etablert flere konsultasjonsmekanismer og samarbeidsavtaler, men det meste av det offisielle samarbeidet har lagt nede siden slutten av 2010.

Det pågår også omfattende forskningssamarbeid mellom Norge og Kina, bl.a. innenfor miljøvennlig energiteknologi, klima, miljø, polarområder, velferd og innen bedriftsøkonomi og ledelse. Utdanningssamarbeidet mellom Norge og Kina er i stadig utvikling, og kinesiske studenter utgjør nå den største gruppen av utenlandske studenter i Norge. Samtidig er det mange nordmenn som studerer kinesisk språk, både i Norge og i Kina. I 2011 var det i følge Utenriksdepartementet mer enn 700 kinesiske studenter i Norge, mens det er 180 norske studenter som får støtte til å studere i Kina over kortere eller lengre tid.

I forbindelse med lanseringen av Regjeringens Kinastrategi i 2007 ble det også varslet at det norske nærværet ville øke i Kina, bl.a. gjennom et nytt generalkonsulat i Guangzhou. Det ble også oppfordret til å “la hundre blomster blomstre” når det gjelder kontakter mellom Norge og Kina (Departementene 2007). Opprettelsen av et nasjonalt Kinaforum var også en del av oppfølgingen av strategien. Samarbeidet involverer UD og Norad i tillegg til og i samarbeid med ambassaden i Beijing. I tillegg til det bilaterale arbeidet finansieres prosjekter gjennom FN-systemet og Verdensbanken. Den samlede norske støtten til Kina i 2010 var på 124 millioner kroner. Den langsiktige bilaterale bistanden som forvaltes ved ambassaden, var på 45 millioner kroner og finansierte i hovedsak institusjonelt samarbeid i tråd med regjeringens Kinastrategi. Øvrige midler går til støtte til norske frivillige organisasjoner, forskningssamarbeid, næringsutvikling og menneskerettigheter.

Kina har blitt økonomisk stadig viktigere for Norge og er i dag den femte viktigste handelspartneren. Tabell 1 illustrerer at veksten har vært stor de siste årene, med en dobling av importen og nesten en tredobling av eksporten i perioden 2005 til 2010. Norge eksporterer hovedsakelig maskiner, metaller, kjemikalier og fisk. Og eksporten av fisk går dels til forbruk i Kina (laks), videreforedling og salg i Europa og Nord Amerika (hvitfisk) og videreforedling for salg i Japan (makrell). Kina er også et viktig marked for norske tjenesteprodusenter innen skipsfart, energi, ingeniørtjenester og miljø. Kina eksporterer maskiner, elektriske forbruksartikler, tekstiler, møbler, leker og landbruksvarer. Norske rederier bygger også en del båter for internasjonal skipsfart i Kina, og her er norske utstyrsprodusenter viktige underleverandører fra Norge, fra datterselskap i tredjeland og i økende grad fra fabrikker i Kina.

Tabell 4.1: Samhandel mellom Norge og Kina (i milliarder kroner)

	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Norsk import fra Kina	20,04	23,47	28,29	32,10	33,38	39,61
Norsk eksport til Kina	5,85	10,95	9,43	10,67	15,21	13,51

Kilde: Statistisk Sentralbyrå

Norge og Kina startet forhandlinger om en frihandelsavtale i 2008. Kina ble etter langvarige forhandlinger medlem i WTO (Verdens handelsorganisasjon) i 2001. For å bli medlem måtte Kina gå med på lave tollsatser på de fleste importvarer. Tollraten har et gjennomsnitt på 9,7 prosent, hvorav industrivarer (inkludert fisk) har 8,8 prosent og landbruksvarer 15,3 prosent (WTO 2008: xi). Dette betyr at det kinesiske markedet er mindre beskyttet for konkurranse enn det som er tilfelle for de fleste andre utviklingsland (tollsatsene for industrivarer er imidlertid høyere enn i industrilandene). Til tross for dette har kinesiske myndigheter ønsket å forhandle frem frihandelsavtaler som vil gi eksportører ytterligere tollreduksjoner i bytte for økt markedsadgang for egne bedrifter i partnerlandene. Kina har prioritert å forhandle slike avtaler med andre land i Asia, men Chile og New Zealand har også vært tidlig ute med å få på plass avtaler med Kina. Land i Europa er også interessant som partner for Kina, men myndighetene der har ikke ønsket å forhandle verken med EU eller EFTA.

Norge, som normalt forhandler sine frihandelsavtaler gjennom EFTA, har likevel vært positiv til å forhandle med Kina. Det samme har også Sveits og Island vært. Til tross for at både Norge og Kina har ønsket en avtale, har forhandlingene tatt tid. På noen områder, og da særlig det som berører norsk landbruk, har forhandlingene vært vanskelige, og det er avholdt en rekke forhandlingsrunder. Den siste som ble planlagt skulle vært holdt i desember 2010, men denne ble avlyst av kinesiske myndigheter som følge av tildelingen av Nobels fredspris. Det er i skrivende stund vanskelig å si om og eventuelt når disse forhandlingene kommer opp igjen. Hvis det blir en frihandelsavtale er det antatt at særlig norsk eksport av fisk for konsum i Kina, dvs. laks, vil få lavere toll. Slik situasjonen er tidlig i 2012 kan det se ut som det vil ta lang tid før en avtale kommer på plass. Deler av laksenæringen opplever også at Kina bruker såkalte tekniske

handelshinder for å vanskeliggjøre norsk lakseeksport som følge av det kjølige politiske klimaet mellom de to landene. Tall fra SSB viser at verdien på eksporten av norsk laks sank fra over 400 millioner kroner i 2010 til 142 millioner i 2011. Samtidig vokste eksporten fra andre land kraftig (Aftenposten 27.03 2012).

4.2 Norske organisasjoner som arbeider med Kina

Norske myndigheter har også satset på tilstedeværelse i Kina. Norge har ambassade i Beijing og generalkonsulater i Shanghai og Guangzhou. Innovasjon Norge har kontorer ved ambassaden i Beijing og generalkonsulatet i Shanghai, mens Norges sjømatråd (tidligere Eksportutvalget for fisk) er representert ved ambassaden i Beijing. Det finnes flere nasjonale aktører som har ansvar for spørsmål og oppgaver med en klar kobling til Kina. I det følgende skal vi kort skissere noen av disse, samt de virkemidlene de disponerer i forhold til aktører som ønsker å arbeide med Kina-spørsmål.

Innovasjon Norge²

Innovasjon Norge har et stort hovedkontor med mange spesialfunksjoner i Oslo, og betydelige distriktskontorer i hvert fylke. Den nasjonale organisasjonen har også to utekontorer i Kina. Beijing-kontoret er samlokalisert med den norske ambassaden og har 9 norske og kinesiske ansatte. Hovedansvarsområdene er energi og miljø, marin sektor og olje og gass. I tillegg dekker kontoret helse, it-bransjen, SMB-sektoren og kontakt med offentlige myndigheter. Shanghai-kontoret som er samlokalisert med generalkonsulatet har 4 ansatte. Hovedansvarsområder er maritim sektor og turisme. I tillegg dekkes entreprenørskap, SMB-sektoren og kontakt med offentlige myndigheter. Tilbudet til norske bedrifter omfatter markedsvurderinger, rådgivning i forbindelse med markedsetablering, profilering og nettverk, tilrettelegging av studieturer og workshops og en ordning med industrihospitant. Et viktig element i forhold til offentlige myndigheter og bedrifter i Norge er at Innovasjon Norge tar seg betalt for de tjenestene de yter.

Norges sjømatråd

Norges sjømatråd, som tidligere het Eksportutvalget for fisk, er en bransjeorganisasjon som har ansvar for å fremme salg av norsk fisk og fiskeprodukter ute og hjemme. Organisasjonen har hovedkontor i Tromsø og er representert i en rekke land, bl.a. Kina. Representasjonen i Kina er en person lokalisert i den norske ambassaden i Beijing. Primæroppgaven er å tilrettelegge for norske fiskerieksporthører, og arbeide er både markedsrettet og relatert til ansvarsområdene til ulike myndigheter.

² Kilder: Innovasjon Norge sine hjemmesider.

Senter for internasjonalisering av utdanning (SIU)

Senter for internasjonalisering av utdanning (SIU) er et nasjonalt kompetanse- og informasjonssenter som skal fremme internasjonalt samarbeid innen utdanning og forskning. SIU er et statlig forvaltingsorgan underlagt Kunnskapsdepartementet. SIU holder til i Bergen og har 65 ansatte. Hovedoppgavene er å fremme internasjonalisering, kulturell kommunikasjon og internasjonal mobilitet innen utdanning. Senteret samordner tiltak og programmer på nasjonalt nivå, og har videre ansvar for å profilere Norge som utdanningsnasjon og arbeidsland for forskere. Kina er et av de landene det satses særskilt på gjennom egne stipendordninger og forskningsprogram (forvaltet av Norges forskningsråd). Dette er bl.a. en oppfølging av Regjeringens Kina-strategi fra 2007.

Regionalt Kinaforum

Norske fylker og kommuner har også tatt initiativ overfor samarbeidspartnere i Kina. For å styrke den norske kompetansen på Kina-spørsmål tok Fylkesordfører Tore O. Sandvik i Sør-Trøndelag høsten 2010 initiativ til etableringen av Regionalt Kinaforum med deltakelse fra norske fylkeskommuner og kommuner med avtaler med kinesiske partnere, samt fra Utenriksdepartementet og Nærings- og handelsdepartementet. Medlemmene har møtes jevnlig, og hovedaktivitetene er informasjonsutveksling og kompetansebygging. Nettverket har til nå vært koordinert av Sør-Trøndelag fylkeskommune, men nå diskuteres det om Bergen kommune skal overta ansvaret fra 2013. Målet er å utvikle samarbeide videre, samt øke koblingene til næringslivet.

Per mai 2011 var følgende samarbeid registrert mellom lokal myndigheter i Norge og Kina: Fredrikstad – Zhuzhou (1999), Oslo – Shanghai, Sandefjord – Jiaying (2001), Stavanger – Ningbo (2004), Sogn og Fjordane – Ningxia, Sør-Trøndelag – Chongqing, Telemark – Hubei (2005), Nordland – Zhejiang, Rogaland – Guangdong, Bergen – Dalian (2010) (Sak til Trøndelagsrådet 2011).

Nordic Industrial Park i Ningbo

Selskapet Nordic Industrial Park (NIP) ble etablert i 2002 og operativt fra 2004. Det eies i all hovedsak av Stavangerselskapet Styrebjørn. Hovedvirksomheten er utleie av kontor og produksjonslokaler i næringsparken. I tillegg tilbys det en rekke tjenester som er utviklet for å lette bedriftenes etablering i Kina. Dette tilbudet omfatter juridiske tjenester, rådgivning relatert til rekruttering og ansettelser, regnskap og revisjon og it-infrastruktur for intern og ekstern kommunikasjon. Hovedtyngden av virksomhetene som er lokalisert her er nordiske, men det finnes også bedrifter fra andre vestlige land representert. Blant de norske virksomhetene er det flere fra Vestland fylkene. Totalt er det mer enn 40 vestlige ansatte i selskapene, noe som bidrar til at det finnes et miljø som kan gjøre det lettere for nykommere å tilpasse seg livet i Kina.

NIP har hatt omfattende kontakt med regionale myndigheter på Vestlandet. Kontaktene med Stavanger er mest omfattende, men også Vestlandsrådet besøkte parken i 2010. Det

har vært diskutert om det skal etableres en norsk “inkubator” her, men foreløpig er det ikke tatt noen endelig beslutning om dette tilbudet vil bli etablert. Prosjektet er nærmere omtalt i Vestlandsrådet sin forprosjektrapport fra januar 2011.

Private bedrifter

Det finnes en rekke norske bedrifter med direkte tilstedeværelse i Kina med egen produksjonsvirksomhet, salgs- eller innkjøpskontor eller annen form for representasjon. Flere av disse bedriftene har sitt hovedkontor i et av de fire Vestlandfylkene. Det ligger ikke innenfor rammene av dette prosjektet å gi noen oversikt over omfanget på denne virksomheten. I forprosjektrapporten fra Vestlandsrådet er det en oversikt over norske virksomheter som var etablert i Kina i 2011.

Konfucius Instituttet i Bergen

Konfucius instituttene etableres og drives av nasjonale myndigheter i Beijing. Det finnes slike institutter i store deler av verden, men instituttet i Bergen er det eneste i Norge. Hovedoppgaven er å fremme kinesisk språk og kultur og kunnskap og interesse for Kina og det kinesiske samfunn. I Bergen er instituttet bl.a. med å finansiere språkopplæring ved Universitet og Bergen Handelsgymnasium. Det samarbeider også med Bergens Næringsråd i deres satsing på kinesisk språk og kultur.

Jiao Xie Senter for kinesisk kultur og språk

Jiao Xie Senter for kinesisk kultur og språk ble etablert i Stavanger i februar 2012. Det er den kinesiske forretningskvinnen Yuhong Jin Hermansen som står bak etableringen. I tillegg finnes det en ansatt prosjektleder. Senteret skal tilby opplæring i kinesisk språk og kultur for næringsliv og skoler (Stavanger Aftenblad 18. februar 2012).

4.3 Oppsummering

Skalaforskjellen er et av de mest slående trekkene ved relasjonen mellom Kina og Norge. Den kan illustreres på flere måter. Det er hele 268 kinesere per nordmann. I Kina er det snart mer enn 200 millionbyer, hvorav de største har mer enn 20 millioner innbyggere. Norge har ingen millionbyer, og selv om de fire Vestlandfylkene satser sammen ruver ikke regionen med ca. 1,3 millioner innbyggere i forhold til Kinesiske provinser.

Eksport, etablering av egen produksjonsvirksomhet, kontakt med underleverandører og tilgang på kapital og teknologi er noen faktorer som taler for en tettere kontakt mellom Vestlandet og Kina. Utdanning og forskning er et annet område med stor potensial for videreutvikling. Kulturutveksling er også viktig. Kulturutveksling kan virke som en døråpner for nærmere kontakt, og Kina kan også bli et marked for norske kulturprodukter. Innspilling av kinesisk film i Norge har også vært nevnt som et område med potensial (Bergensavisen 16.05 2011). Til slutt vil vi nevne reiseliv. Allerede nå

registreres det et betydelig antall overnattinger for reisende fra Kina. I 2011 hadde norske hoteller 64 000 kinesiske gjestedøgn, noe som tilsvarer 1 prosent av alle utenlandske gjestedøgn dette året (Bekkevold og Kristoffersen 2012: 28).

På den andre side er det mulig å trekke frem en rekke forhold som gjør Vestlandet og Norge interessant fra et kinesisk perspektiv. Norge er rikt og markedet her har en kjøpekraft som er interessant for mange virksomheter. Norge har teknologi bl.a. innen olje og gass, fornybar energi og prosessindustri som er attraktiv for kinesiske bedrifter i de samme bransjene. Norske bedrifter kan bidra til å overføre teknologi og utvikle nye arbeidsplasser gjennom investeringer i Kina. Offentlige myndigheter har kompetanse og erfaringer som kinesiske myndigheter kan dra nytte av når de nå skal utvikle velferdstjenester og helsetilbud for innbyggerne.

Det store dilemmaet for alle norske aktører som ønsker å satse på Kina i en eller annen sammenheng er at de politiske relasjonene har vært svært dårlige siden høsten 2010. Det er i dag vanskelig å si noe konkret om hvor langvarige effektene av fredspristildelingen vil være. Det som er klart er at norske aktører har bygget opp betydelig kompetanse på Kina-spørsmål de siste årene. Det blir viktig å trekke inn når Kina-strategien for Vestlandsrådet skal diskuteres nærmere i de neste kapitlene.

5 Internasjonalisering i Vestlandsfylkene – en plass for Kina?

De fire fylkeskommunene som inngår i Vestlandsrådet, har alle lenge arbeidet med internasjonale spørsmål. Aktivitetene har både vært knyttet til politisk nivå og til de ulike tjenesteområdene som fylkeskommunene har ansvar for, som skole og regional utvikling. Det finnes også andre aktører i fylkene som har tilsvarende erfaringer, som Greater Stavanger og Bergen Næringsråd. I det følgende skal vi gi en kort oversikt over hva aktørene i hvert fylke arbeider med. Oppmerksomheten rettes mot organisering av og innretning på arbeidet, men vi ønsker særlig å få frem eventuelle koblinger til Kina. Videre presenteres resultatene fra dialogmøtene i hvert fylket, og avslutningsvis oppsummeres det hele i en forenklet SWOT-analyse av hva dette betyr for en mulig Kina-strategi for Vestlandsrådet.

5.1 Møre og Romsdal

I Møre og Romsdal er det primært fylkeskommunen som arbeider med regionale utviklingsoppgaver. Arbeidet koordineres med andre regionale aktører, som bl.a. Innovasjon Norge, de ulike høyskolene i fylket og organisasjoner innen arbeids- og næringsliv. Møre og Romsdal fylkeskommune er også opptatt av de internasjonale dimensjonene i sitt arbeid, og har nedfelt globalisering som et gjennomgående perspektiv i fylkesplanen. Målet er at en internasjonal dimensjon skal integreres både i planlegging og praktisk politisk arbeid. Deltakelse i og påvirkning av internasjonale fora, kompetansebygging og deltakelse i nettverk er sentrale stikkord i forbindelse med dette temaet.

Fylkeskommunen utarbeidet en egen *Strategi for internasjonalt arbeid* (2009-2012), og i denne vektlegges særlig ulike europeiske samarbeid og prosjekter som viktig for Møre og Romsdal. Tema i den internasjonale strategien er: miljø og klima, ungdom og utdanning, samferdsel, marint/maritimt, folkehelse, kulturarv/kulturnæringer og kompetanse på internasjonalt arbeid. I dokumentet understrekes det at fylkeskommunen har et særlig ansvar for å styrke kompetansen på internasjonale forhold i administrasjonen, blant politikere og i det regionale partnerskapet. Fylkeskommunen er også en av partnerne bak Vest-Norges Brussel-kontor, og det fremheves at dette er en strategisk del av den utvidede internasjonale organiseringen av arbeidet.

I *Rapportering om internasjonalt arbeid til fylkesutvalg og fylkesting våren 2011* pekes det på at det i utgangspunktet var avsatt 1,8 årsverk i administrasjonen til oppfølging av strategien, men at det i praksis brukes 1,5 årsverk: en 100 % stilling som internasjonal koordinator og en 50 % stilling som internasjonal rådgiver. Det henvises også til at det ikke er utviklet en handlingsplan for internasjonalt arbeid, men at det i tråd med fylkesplanens intensjoner vektlegges å integrere den internasjonale strategien i de avdelingsvise planene. Utover deltakelse i ulike europeiske prosjekter og samarbeid nevnes også Kina eksplisitt, men da i forbindelse med arbeidet til Vestlandsrådet.

Innspill fra dialogmøte om Kina-satsing

Dialogmøtet ble gjennomført den 12. mars i Molde. Det var fire deltakere på møte: Bergljot Landstad og Willy Loftheim fra Møre og Romsdal fylkeskommune, Solfrid Vatne fra Høyskolen i Molde og Jan Børre Rydningen fra Innovasjon Norge (med på videolink fra Ålesund). Et par påmeldte deltakere hadde sykdomsforfall.

Kina er et satsingsområde for viktige deler av næringslivet i Møre og Romsdal, og både de store konsernene og mange mindre bedrifter har virksomhet der. Dette omfatter alt fra egen produksjon til salgs- og/eller innkjøpskontor. Det er bedrifter innen maritim og marin sektor, samt møbelindustrien som har flest kontakter mot Kina. Høyskolene (Molde, Volda og Ålesund) har også kontakter og samarbeid med partnere i ulike deler av Kina, bl.a. innen studentutveksling og forskning. Kinesiske studenter søker seg også til høyskolene i fylket innen rammene av nasjonale programmer. Næringslivet gir ikke uttrykk for at de har hatt problemer som følge av det dårlige politiske klimaet mellom Kina og Norge, men innen bl.a. utdanningsamarbeid har det vært mindre formell kontakt det siste året. Møre og Romsdal har imidlertid fått sin første bedriftsetablering fra Kina etter fredsprisutdelingen. Det gjelder et kinesisk skipsbyggingsfirma som har etablert kontor i Fosnavåg.

På møtet ble det vektlagt at utdanning og kultur er viktige dimensjoner å ta hensyn til i en hver Kina-satsing. På dette området har man allerede opparbeidet seg viktige erfaringer når det gjelder studentutveksling. Noen stikkord kan nevnes: Studentene er flinke til å finne frem til hvilke tilbud de har på høyskolene; det er til dels store språklige utfordringer for kinesiske studenter i Norge og samarbeidspartnerne i Kina tar ikke alltid dette innover seg; flere studenter som gjennomfører utdanning i Norge blir værende og da utgjør de verdifull kompetanse for norsk næringsliv; og til sist de nasjonale støtteordningene som SIU administrerer er svært nyttige i forhold til studentutveksling med Kina. Det var enighet om at utdanning var et område med betydelige utviklingsmuligheter, bl.a. burde opplæringen i kinesisk språk styrkes lokalt. I en slik sammenheng ville tettere samarbeid mellom høyskolene og de videregående skolene (fylkeskommunen) være et viktig element.

Møre og Romsdal fylkeskommune var representert på Vestlandsrådet sin tur til Kina i 2010. Besøket i Ningbo ble oppfattet som vellykket og fylkeskommunen har deltatt i oppfølgingsarbeidet initiert i etterkant av reisen. Delegasjonsreisen ble opplevd som nyttig og lærerik, men de politiske vanskelighetene i ettertid har ført til at diskusjonene av oppfølging har stoppet opp. Det var bred enighet om at en Kina-strategi for Møre og Romsdal/Vestlandsrådet måtte ha næringslivets behov i sentrum. I den sammenheng var det viktig å få kartlagt nærmere hva de trengte av virkemidler og politisk støtte i forbindelse med egne satsinger i Kina. Det ble understreket at Innovasjon Norge allerede hadde et omfattende apparat i Kina, og dette måtte brukes aktivt.

Vestlandsrådet kan være det rette organet for politisk samordning av en Kina-satsing, men det var skepsis til at en eventuell sekretariatsfunksjon skulle legges dit. Den foretrukne organisasjonsmodellen ville være en nettverksbasert modell der ansvar og oppgaver er desentralisert til eksisterende enheter i fylkeskommuner, Innovasjon Norge og eventuelt andre aktører. I en slik modell kan Møre og Romsdal utforme sine egne strategier og tiltak, samtidig som en nyttiggjorde seg satsinger som andre har iverksatt. Dette kan spenne fra Stavanger sitt samarbeid med Ningbo til en mer systematisk bruk

av Innovasjon Norge sine kontorer i Kina. Kost/nytte-vurderinger ville være avgjørende for hvor fylkeskommunen ville satse. I den forbindelse vil en trenge å kartlegge hvilke behov det er i næringslivet, utdanningssystemet og forskningsmiljøene.

Det viktigste som må på plass på kort sikt, er en politisk avklaring av forholdet mellom Norge og Kina. Dernest må en avklare nærmere hvilke behov næringslivet har i forhold til Kina. Det ble fremhevet at hvis politisk representasjon var viktig for at kontaktene på næringsområdet ble vellykkede burde dette prioriteres. Møre og Romsdal kan bidra økonomisk i forhold til at lokale bedrifter nyttiggjør seg av andre fylkers satsinger hvis det er etterspørsel etter dette i næringslivet. Et sentralt premiss for den videre satsingen bør være at en unngår overlapp og konkurranse mellom ulike satsinger i Norge. Utdanning i kinesisk og kompetanse på Kina var noe som kunne bygges opp i fellesskap mellom norske aktører.

5.2 Sogn og Fjordane

I Sogn og Fjordane er det også primært fylkeskommunen som driver regionalt utviklingsarbeid. Arbeidet koordineres med andre regionale aktører, og partnerskapet består bl.a. av Innovasjon Norge, Fylkesmannen og ulike organisasjoner knyttet til nærings- og arbeidsliv. Sogn og Fjordane fylkeskommune har over år satset på internasjonalt arbeid både i egen regi og i samarbeid med Hordaland fylkeskommune, Fylkeskommunen er bl.a. en av partnerne bak Vest-Norges Brussel-kontor.

I *Internasjonalt arbeid - Rapport om status og resultat* fra 2007 blir det fremhevet at det er sentralt at det operative arbeidet med internasjonale spørsmål er forankret i hver avdeling. Samtidig fremheves det at det er avsatt to stillinger med spesialansvar for internasjonalt arbeid: en rådgiver arbeider med ungdom og internasjonalisering og en internasjonal koordinator er tilknyttet fylkesrådmannen (del av stilling). Det fremheves videre at internasjonalt arbeid involverer både politikere og administrativt ansatte. Nettverk, påvirkningsarbeid og kompetanseutvikling er viktige stikkord i forbindelse med det internasjonale arbeidet til fylkeskommunen.

I *Internasjonal strategi* (2008-2009) fremheves både en visjon og fire hovedstrategier: 1) Øke deltakelsen på viktige politiske arenaer, 2) Øke samarbeidet med det regionale partnerskapet, 3) Utarbeide et gjennomgående handlingsprogram for fylkeskommunens internasjonale engasjement og 4) Etablere en tydeligere satsing innen internasjonale solidaritetsprosjekt. Geografisk har Sogn og Fjordane hatt hovedfokus på Europa, men fylkeskommunen har også nyttige erfaringer med samarbeid med Kina.

I 2005 ble det inngått en avtale om et region- og fylkesomfattende vennskapssamarbeid med regionen Ningxia i Kina. Det samme året ble det også inngått en intensjonsavtale med *Selskapet den kinesiske mur* (*China Great Wall Society*). Det ble i tillegg arbeidet med et prosjekt for å fremme Sogn og Fjordane som reisemål i Kina. Prosjektet var styrt av reiselivsnæringen, men med fylkeskommunen som deltaker i prosjektstyret. Samarbeidet var i følge *Rapport om internasjonalt arbeid* både ressurskrevende og noe på siden av målene i Fylkesplanen og de ulike fylkesplanprogrammene. Som følge av denne vurderingen ble fylkeskommunens engasjement i forhold Kina redusert. I følge *Internasjonal strategi* ønsket en primært å videreføre det politiske samarbeidet, samt

støtte opp om andre aktører fra regionen sitt engasjement i Ningxia, bl.a. innen utdanning.

Innspill fra dialogmøte om Kina-satsing

Dialogmøtet ble gjennomført den 8. mars på Sandane i forbindelse med et møte der fylkeskommunens regionale partnerskap i utgangspunktet diskuterte reiseliv. Det var 11 deltakere fra ulike virksomheter til stede på møtet (se oversikt side 55).

Kina er et viktig område både for næringslivet og forsknings- og utdanningsmiljøene i Sogn og Fjordane. Flere lokale bedrifter er etablert i Kina med produksjon eller kontorer for salg eller innkjøp. Fylket har flere bedrifter som designer, distribuerer og selger klær i Norge, og disse må være i Kina for å ha kontakt med leverandører og ha oversikt over konkurransesituasjonen i forhold til andre som produserer der. Høyskolen i Sogn og Fjordane og Vestlandsforskning har også etablert kontakter og samarbeid med FoU-miljøer i Kina, og de har veiledet lokale bedrifter i forhold til hvilken kompetanse en trenger i Kina. Dette oppfattes som både interessant og krevende. Gjennom oppkjøpet av Elkem har et stort kinesisk konsern fått en større produksjonsenhet i fylke (Bremanger). Til nå har en ikke opplevd større effekter av dette eierskiftet. Reiseliv blir ansett som et område med betydelig potensial på sikt.

Sogn og Fjordane har hatt politiske kontakter med partnere i Kina, men mye av dette er bygget ned nå (se over). Dette er dels en konsekvens av at det var satsinger drevet frem av enkeltpersoner som ikke lengre er knytte til fylkeskommunen, og dels en konsekvens av at situasjonen nå er krevende politisk. Det er et betydelig kompetansebehov i forbindelse med samarbeid med Kina. På dette område er det viktig å bygge opp kunnskaper om språk, kultur og den politiske utviklingen i landet. I den sammenheng er det viktig å ta i bruk nasjonale nettverk. Innovasjon Norge og NHO sentralt er bl.a. viktig for mange i næringslivet. Samtidig er det også klart at Kina er langt vekke for det meste som skjer i Sogn og Fjordane. Når det gjelder internasjonalt arbeid er Europa langt viktigere, og dette tar det meste av oppmerksomheten politisk og administrativt.

Forsamlingen var derfor avventende til en satsing på Kina nå, men det ble fremhevet at Vestlandsrådet kan fungere som et politisk samordningsorgan for arbeidet med Kina-spørsmål. Dette kan gjelde utad i forhold til partnere i Kina, og de kan være med å synliggjøre utfordringer og muligheter i Vestlandsregionen. I den forbindelse kan det etableres areaer der disse spørsmålene kan belyses. Det er imidlertid viktig at det ikke bygges opp nye enheter som skal ha ansvar for oppgaver som allerede er dekket av andre. Det er viktig å få til samarbeid om disse sakene og den må ta i bruk den kompetansen som allerede finnes. Sogn og Fjordane har gode erfaringer med slikt samarbeid på Vestlandet, bl.a. gjennom Fjord Norge. Det er også lange tradisjoner for at Sogn og Fjordane samarbeider godt med Hordaland. I forhold til en Kina-satsing er det imidlertid viktig at en er åpen for å samarbeide med aktører fra alle deler av landet.

5.3 Hordaland

I Hordaland er aktørbildet når det gjelder regionale utviklingsaktører mer mangfoldig enn i Møre og Romsdal og Sogn og Fjordane. I tillegg til fylkeskommunen arbeider Business Region Bergen, Bergen kommune og Bergen Næringsråd med denne type oppgaver. Disse aktørene samarbeider på mange områder, og da inngår også Innovasjon Norge og organisasjoner innen nærings- og arbeidsliv i det regionale partnerskapet. Internasjonalisering er en viktig aktivitet hos alle aktørene, og i det følgende skal vi gi en kort oversikt over hovedaktivitetene til hver av dem.

Hordaland fylkeskommunene har lange tradisjoner med internasjonalt arbeid, bl.a. gjennom samarbeidsavtaler med flere europeiske regioner og deltakelse i ulike organisasjoner som fremmer regionenes rolle i europeiske politikk. Fylkeskommunen er en av partnerne bak Vest-Norges Brussel-kontor. Satsingen er nå nedfelt i en *Strategi for det internasjonale arbeidet (2009-2012)*. Her presenteres en rekke mål, strategier og prioriterte tema, og noen hovedmomenter går igjen: Satsingene kobles til fylkeskommunenes ansvarsområder innen tjenesteproduksjon og regional utvikling, samarbeid med europeiske regioner har høy prioritet både bilateralt og gjennom ulike EU-/EØS-program og fylkeskommunen arbeider for å styrke den internasjonale kompetansen i egen organisasjon, i videregående skoler og i regionen som sådan.

I september 2010 etablerte Hordaland fylkeskommune et eget internasjonalt kontor med seks ansatte med ansvar for å koordinere den internasjonale virksomheten. Kontoret bygger videre på tidligere spesialiserte funksjoner. I utgangspunktet er alle avdelingene i administrasjonen engasjert i internasjonaliseringsarbeid, slik at kontorets oppgave er å stimulere og støtte fagavdelingene i deres arbeid. Det skal også arbeide aktivt mot kommunene og andre aktører i fylke for å stimulere deres internasjonale engasjement. Hordaland har et sterkt europafokus i sitt internasjonale arbeid, men har også kontakter mot USA, Zambia og Tanzania (Zanzibar). Det har også vært et visst fokus på Kina, bl.a. i forbindelse med flere besøk i 2010.

Bergen kommune har også utarbeidet en egen strategi for internasjonalisering: *Bergen i verden – internasjonal strategi for Bergen kommune 2009-2012*. Tradisjonelt har kommunen deltatt i ulike vennskapsbysamarbeid, først i Norden og seinere i Europa og USA. I strategien understrekes behovet for å styrke den internasjonale kompetansen i organisasjonen og den internasjonale profilen til byene. EU-/EØS fremheves som et særlig relevant område i den første sammenhengen, mens det siste knyttes til et bredt spekter av satsingsområder. I 2010 inngikk Bergen kommune en samarbeidsavtale med Dalian i Kina. Utgangspunktet for samarbeidsavtalen er de kontaktene som Bergen Næringsråd har etablert i denne byen de siste årene (se under). Organisatorisk er de internasjonale oppgavene forankret i de ulike fagavdelingene, som også har ansvar for utforming av egne mål og tiltak.

Business Region Bergen (BRB) er operativt organ for det næringspolitiske arbeidet til eierne, dvs. kommunene i Bergensregionen og Hordaland fylkeskommune. Dette innebærer også et internasjonalt ansvarsområde. I *Strategisk næringsplan for Bergensregionen (2010-2014)* er internasjonalisering et av syv fokusområder, og en av hovedstrategiene er å bidra til økt kunnskap om etablerte markeder og nye internasjonale markeder i vekst. Det praktiske oppfølgingen har blant annet omfattet

delegasjonsreiser bl.a. til Kina, og da i samarbeid med Bergen Næringsråd (se under). BRB har fått ansvar for den praktiske oppfølgingen av Bergen kommune sin avtale med Dalian.

Bergen Næringsråd har satset på Kina siden 2004, og arrangerte i alt fem såkalte China Summit i perioden 2006 til 2010 (Årsmelding 2010). To av møtene er avholdt i Dalian i nordøst Kina i 2008 og 2010. Det siste var en del av en større delegasjonsreise til verdensutstillingen i Shanghai, Ningbo og Dalian, arrangert i fellesskap mellom Bergen Næringsråd, Business Region Bergen, Greater Stavanger og Næringsforeningen i Stavangerregionen. Et sjetteste møte var planlagt i Bergen høsten 2011, men måtte avlyses på grunn av de politiske problemene mellom Kina og Norge. Dalian er en viktig havneby og flere bedrifter med hovedkontor i Bergen har etablert seg i byen. Kina er fortsatt et viktig satsingsområde for Næringsrådet, og i samarbeid BRB finansierer de en stilling som bl.a. har ansvar for å følge opp satsingen. Som ledd i dette tilbyr Bergen Næringsråd også kurs i kinesisk språk og kultur til sine medlemmer. Konfucius instituttet i Bergen har ansvar for den praktiske gjennomføringen.

Innspill fra dialogmøte om Kina-satsing

Dialogmøtet ble gjennomført den 21. mars i Bergen. Det var 9 deltakere på møtet (se side 56), og disse representerte Hordaland fylkeskommune, Business Region Bergen, Bergen Næringsråd og Innovasjon Norge.

I diskusjonen ble det vektlagt at aktørene i Bergen og Hordaland allerede har en omfattende satsing på Kina. Det er flere lokale bedrifter som har lokalisert produksjon der, eller som driver eksport. Særlig maritime og marine næringer satser på det kinesiske markedet og flere bedrifter har bygget opp omfattende kompetanse. Det er også mange kontaktpunkter mellom universitets- og forskningsmiljøene i Bergen og partnere i ulike deler av Kina. Studenter har etablert Kinanettverket Bergen, som også samarbeider med Bergen Næringsråd. Kinesisk språk er et satsingsområde på både folkeskoler og videregående skoler i Bergen. Bergen Næringsråd har også kurs i kinesisk språk og kultur for sine medlemmer og dette tiltaket har stor tilslutning.

Også offentlige aktører satser på Kina. Bergen kommune har samarbeidsavtale med Dalian. Hordaland fylkeskommune har primært satset på europeisk samarbeid og har hatt mindre satsing på Kina. Politisk har nok Europa størst interesse, bl.a. fordi en utvidet satsing på Kina blir ansett å være svært ressurskrevende. Kultur og språk er imidlertid viktig for fylkeskommunen, og kinesisk tilbys nå i ved flere videregående skoler. Kina-forum Bergen er et samarbeid mellom Bergen Næringsråd og Business Region Bergen. Aktørene bak Kina-forum er også aktive i det nasjonale forumet Regionalt Kina-nettverk (se side 34). Det ble fremhevet at dette nettverket var et viktig forum for kompetansebygging og spredning av informasjon og erfaringer med Kina-spørsmål. Nettverket ble fremhevet som et viktig element som også Vestlandsrådets Kina-strategi må forholde seg til.

Betydningen av politiske kontakter i Kina var en erfaring som flere nevnte i diskusjonen av muligheter i forhold til en Kina-satsing. Politikerne virker som døråpnere i Kina, og

en erfaring fra videregående utdanning var at uten slik støtte kunne det være vanskelig å få formaliser samarbeidsrelasjonene. I forbindelse på en eventuell satsing på et politisk samarbeid med Kina ble det fremhevet at Vestlandet er en større region enn Hordaland, og det er viktig moment fordi mulige regionale partnere i Kina er svært store. Det ble også understreket at en Kina-strategi måtte utredes og forankres grundig hjemme før en gikk videre internasjonalt.

Bergen Næringsråd, Business Region Bergen og Bergen filharmoniske orkester arbeider med planer om en egen delegasjonsreise til Kina i 2013. Målet er at kulturutveksling skal danne grunnlag for å bygge relasjoner også på næringsområdet. Hovedutfordringen er igjen de politiske konfliktene mellom Norge og Kina. Næringsrådet har hatt flere møter med den kinesiske ambassaden i Oslo, men holdningene er avventende i forhold til nye signaler fra Beijing.

Næringslivets behov var sentralt for flere i diskusjonen, men også kultur, utdanning og reiseliv ble fremhevet som områder hvor en felles Kina-strategi ville være viktig. Apparatet til Innovasjon Norge ble fremhevet som viktige kontaktpunkter i Kina. Det ble fremhevet at en burde etablere et langsiktig og systematisk samarbeid med ett av kontorene. Det var mer skepsis til et formalisert samarbeid med NIP i Ningbo, bl.a. fordi næringsparken hadde private eiere. Ideelt sett burde den norske tilstedeværelsen i Kina bygges ut mer tilsvarende det som Danmark, Finland og Sverige har gjort. Norge har mye å lære av disse landene sin tunge satsing i Kina. Det var mer uenighet når det gjaldt organiseringen på hjemmebane. Flere mente at det burde etableres en organisatorisk enhet som fikk til oppgave å samordne arbeide med Kina-spørsmål på Vestlandet. Denne enheten burde ha tett kobling til det norske apparatet i Kina. I den sammenheng var det viktig med et solid mandat og offentlig finansiering som kunne sikre langsiktighet i satsingen.

I diskusjonene ble nettverksaspektene fremhevet som sentrale når en skulle vurdere det videre arbeidet med Kina-spørsmål i Hordaland og på Vestlandet. Deltakerne fremhevet at en allerede hadde gode samarbeidsløsninger lokalt og nasjonalt. Dette ble ansett som svært sentralt å videreutvikle, både gjennom forsterkede informasjonskanaler og gjennom en målrettet satsing på å koordinere det regionale Kina-samarbeidet nasjonalt. Det ble understreket at dette ikke skulle bety at alle funksjoner ble samordnet til ett samarbeid med en kinesisk region. Ulike regioner og byer i Norge kan ha egne kontakter, men når en drar ut bør en invitere med andre norske aktører. Her har en allerede positive erfaringer med samarbeid med Sør-Trøndelag når det gjelder deltakelse i en felles næringsdelegasjon til deres samarbeidsregion. Bedre samordning med nasjonale satsinger ble også fremhevet som et forbedringsområde i det videre arbeidet.

I diskusjonene kom de politiske utfordringene som eksisterer mellom Norge og Kina opp i flere sammenhenger. Det var enighet om at tiden ikke var riktig for en tung politisk kontakt mot Kina nå. I stedet ble det konkludert med at tidspunktet var riktig for å forberede en satsing som kunne iverksettes når relasjonene på nasjonalt nivå etter hvert ble bedre. Kompetansebygging vil være en viktig del av dette arbeidet, men avklaring av hvordan det politiske samarbeidet kan videreutvikles er også sentralt.

5.4 Rogaland

I Rogaland er det som i Hordaland flere aktører som arbeider med internasjonalt samarbeid. I det følgende skal vi gi en kort oversikt over erfaringene til Rogaland fylkeskommune, Stavanger kommune, Greater Stavanger og Næringsforeningen i Stavangerregionen. I tillegg til disse aktørene deltar også Innovasjon Norge og organisasjoner fra arbeids- og næringsliv i det regionale partnerskapet.

Rogaland fylkeskommune har også lang erfaring med internasjonalt arbeid. Deltakelse i EU-programmer, samarbeid med europeiske regioner og Norges eldste Brussel-kontor har gitt fylkeskommunen bred kompetanse på feltet. Internasjonalisering er nedfelt som satsingsområde i *Regionalplan for næringsutvikling for Rogaland (2011-2020)*. To av de fire strategiene er særlig relevant i forhold til en satsing på Kina: 1) Internasjonalisering av små og mellomstore bedrifter og 2) Synliggjøre internasjonale markedsmuligheter. Fylkeskommunen undertegnet i 2010 en samarbeidsavtale med Guangdong-provinsen i Kina. Det ble først underskrevet en intensjonsavtale i april, mens samarbeidsavtalen ble undertegnet av fylkesordføreren og provinsguvernøren i november i forbindelse med Vestlandsrådet sitt besøk i Kina. Organisatorisk er internasjonaliseringsarbeidet forankret hos den internasjonale koordinatoren i rådmannsstaben, mens det løpende arbeidet følges opp av fagavdelingene.

Stavanger kommune har 11 vennskapsbyer fordelt over fire verdensdeler, men med et tyngdepunkt i Nordisk samarbeid. I tillegg satser Stavanger tungt på samarbeid med andre oljebyer, men her er oppfølgingsarbeidet ivaretatt av Greater Stavanger (se under). I henhold til strategien skal vennskapsbyarbeidet i hovedsak være kunst- og kulturellt, og kommunens oppgave er å legge til rette for kontakt og utveksling mellom organisasjoner, grupper og enkeltpersoner i Stavanger og den enkelte vennskapsby. I 2004 inngikk Stavanger en vennskapsavtale med Ningbo i Kina, som også følges opp av Greater Stavanger.

Greater Stavanger har internasjonalisering som et av sine hovedansvarsområder. I Strategisk næringsplan 2009 – 2020 er internasjonalisering en av hovedstrategiene, hvorav to av fire målområder 2) Videreutvikle internasjonale strategiske allianser og 3) Fremme internasjonalisering av regionalt næringsliv, er særlig relevante i forhold til en Kina-strategi. Fire ansatte arbeider med ulike internasjonale prosjekter. Dette omfatter delegasjonsreiser, landdager i Stavanger, vertskapskontor og oppfølging av den stedlige representasjonen i Brussel, Houston og Rio de Janeiro. Stavanger sitt medlemskap i organisasjonen Verdens energibyer (WECP) er også en viktig arbeidsoppgave for organisasjonen. I 2010 var Greater Stavanger med på å arrangere en større delegasjonsreise fra Vestlandet til Kina.

Næringsforeningen i Stavangerregionen har også internasjonalisering på som et viktig tema på dagsorden. Handelskammervirksomhet og ulike tjenester utviklet for bedrifter og personer i forbindelse med arbeidsinnvandring er viktige tema. Det er også en egen ressursgruppe med internasjonalisering som hovedoppgave. Denne arbeider både med synliggjøring av regionen internasjonalt og kompetansebygging på internasjonale forhold regionalt. Næringsforeningen har bl.a. samarbeidet med Bergen Næringsråd når det gjelder satsing på Kina.

Innspill fra dialogmøte om Kina-satsing

Dialogmøtet ble gjennomført den 22. februar 2012 i Stavanger. Deltakere var Terje Fatland fra Rogaland fylkeskommune, Jan Soppeland og May Endresen fra Greater Stavanger og Harald Minge fra Næringsforeningen i Stavanger-regionen.

Rogaland har som de andre Vestlandsfylkene, en rekke koblinger med Kina. Lokale bedrifter har etablert produksjonsselskaper der, mens andre driver med eksport eller import. Universitet og IRIS har egne kontakter med miljøer i Kina. Den viktigste felleserfaringen i Stavanger-regionen og Rogaland når det gjelder Kina er satsingen på samarbeid med Ningbo. Utgangspunktet er det samarbeidet som ble etablert mellom kommunene Ningbo og Stavanger i 2004, og til grunn for dette lå det private initiativet knyttet til etableringen av NIP. Det har vært direkte kontakt mellom byene hvert år frem til 2010. En delegasjon fra Ningbo skulle ha besøkt Stavanger våren 2011, men denne reisen ble avlyst, trolig på grunn av de politiske problemene som oppsto ved fredspristildelingen.

Rogaland fylkeskommune inngikk en samarbeidsavtale med Guangdong i 2010, men her har det vært lite kontakt i ettertid. Hovedforklaringen er igjen de generelt sett dårlige forbindelsene som har vært mellom Kina og Norge etter fredspristildelingen. Avtalen var for Rogaland sin del basert på et initiativ fra nasjonale myndigheter i Norge. Siden det fra kinesisk side ikke har vært prioritert å følge dette opp synker også interessen i fylkeskommunen. Skifte i fylkesordfører bidrar også til endrede prioriteringer. For Rogaland fylkeskommune er oppfølgingen av Kina-strategien gjennom Vestlandsrådet likevel viktig.

På møte var det enighet om at den optimale regionen for videre satsing på Kina var Stavanger og Rogaland. Hovedgrunnen er at her eksisterer det tette koblinger mellom sentrale aktører, og en har lang erfaring med å arbeide med fellesprosjekter gjennom ulike nettverk. Et eksempel på arbeidsdeling kan være som følger: Greater Stavanger har forbindelsen med Ningbo, kapasitet og kompetanse på delegasjonsreiser og kontakter og nettverk i oljenæringen. Næringsforeningen i Stavangerregionen har bedriftskoblinger i hele næringslivet og foreningens mange møter fungerer som en viktig møteplass for ulike aktører i regionen. Fylkeskommunen har koblinger til kommuner og næringsliv i andre deler av fylket, og de ivaretar samarbeid i forhold til resten av Vestlandet.

Det var også enighet om at samarbeid på Vestlandet kunne være en gunstig tilnærming i forbindelse med enkelte typer Kina-satsinger. På møte kom det frem at en primært ønsket at det ble samarbeidet med resten av Vestlandet når det var konkret behov for det. Det er aktuelt med felles delegasjonsreiser, selv om erfaringene med reisene i 2010 var litt blandet. Den viktigste utfordringen var at det ble en reise fra Bergen/Stavanger og en fra Vestlandsrådet. Det at Bergen har kontakt med Dalian og Stavanger med Ningbo var også en utfordring.

I diskusjonen av organisasjonsform for videre arbeid med Kina-spørsmål ble det vektlagt at arbeidsdeling og nettverk lokalt og regionalt burde være de viktigste prioriteringene. Det ble fremhevet at regionen har ulike sterke sider som det bør bygges videre på. I diskusjonen ble det fremhevet at det må etableres en kompetanseplattform

på Kina lokalt. Det nyetablert *Jiao Xie Senter for kinesisk kultur og språk* som ble etablert i Stavanger i februar 2012, representerer en mulig samarbeidspartner når det gjelder å øke Kina-kompetansen i regionen. Fylkeskommunen vurderte også å satse på kinesisk i noen av de videregående skolene i fylket.

Når det gjelder valg av satsingsområde i Kina representerer Ningbo det viktigste for aktører i Stavanger og Rogaland. Det at nasjonale myndigheter hadde signalisert vilje til å bidra med finansiering av en tyngre norsk satsing her ble fremhevet som særlig positivt. Dette kunne også ha utløst penger fra Ningbo kommune, men også dette arbeidet er hindret av den politiske stilsanden. De vil også vurdere å utvikle kontaktene med de kinesiske medlemsbyene i WECP. Stavanger har hatt kontakt med dem, men til nå har en ikke vurdert nærmere bilateralt samarbeid. Et sentralt premiss for videre satsing på Kina er at dette blir en næringslivssatsing. Dette er noe bedriftene må ville for at vi skal ta det videre. De ønsker også å holde døren åpen for et Vestlandssamarbeid, men ser en del utfordring i forbindelse med dette. Det er store avstander internt i regionen, det er ulike næringsstrukturer og nettverk i hvert fylke og byene/fylkene har allerede etablert samarbeid med forskjellige regioner i Kina.

Hovedutfordring på kort sikt er at de politiske relasjonene er frosset fra kinesisk side. Næringslivet opplever noen innstramminger, bl.a. når det gjelder visum, men fortsatt går det meste som før. Veien videre i første omgang vil være å satse på å få i gang samarbeidet mellom Stavanger og Ningbo igjen. Deltakerne ønsket ikke å gjøre dette eksklusivt og de var åpne for å invitere med bedrifter fra de andre fylkene til en eventuell reise til Ningbo. I dag er kontakten basert på de personlige relasjonene til den norske styrelederen i NIP, og dette kan være en trussel mot samarbeidet på sikt. Vestlandssamarbeid om Kina vil skje etter behov, men det ble fremhevet at en vil følge opp initiativ fra de andre fylkeskommunene.

5.5 SWOT-analyse Vestlandet og Kina

Dialogmøtene i de fire fylkene ga en rekke innspill i forhold til en mulig Kina-strategi for Vestlandsrådet og Vestlandet. Vi vil i det følgende oppsummere resultatene i form av en SWOT-analyse.

Sterke sider: Alle fire fylkeskommuner har omfattende erfaring med internasjonalt arbeid, hvor særlig det internasjonale kontoret til Hordaland skiller seg ut i størrelse. Det eksisterer allerede mange kontakter mellom Vestlandet og Kina. Disse har dels blitt bygget av næringslivet gjennom bedriftsetableringer og relasjoner knyttet til eksport og import. Kontaktene har også blitt bygget gjennom samarbeid mellom fylker og byer på Vestlandet og tilsvarende myndigheter i Kina. De mest langvarige er de mellom Stavanger og Ningbo og Bergen og Dalian. Samarbeidsrelasjonene omfatter områder som næring, utdanning og kultur. I tillegg har høyskolene, universitetene og FoU-miljøene direkte kontakt gjennom forskningssamarbeid og studentutveksling. Opplæring i kinesisk språk og kultur er også i vekst, samtidig som nordmenn med Kina-kompetanse og kinesiske studenter som blir værende etter endte studier gir regionen tilgang på relevant kompetanse. Det finnes derfor betydelige kunnskaper om Kina i alle Vestlandsfylkene som kan utvikles videre i en Kina-strategi.

Svake sider: Det politiske klima mellom Kina og Norge er for tiden dårlig, og det er stor usikkerhet rundt de politiske rammebetingelsene for eksisterende samarbeidsrelasjoner. Det betyr at interessene for denne type spørsmål kjølner i det politiske apparatet. I dag er det de mer nærliggende Europa-spørsmålene som er mest relevante å arbeide med, bl.a. fordi de finnes betydelige ressurser tilgjengelig for denne type arbeid. I et Vestlandsperspektiv har satsingen mot Kina til nå vært fragmentert, med de to delegasjonsreisene i 2010 som eksempler på problematisk koordinering av satsingene.

Muligheter: I de fire Vestlandfylkene finnes det en rekke aktører som allerede har Kina på dagsorden. De ser muligheter i at Kina vil bli en stadig viktigere økonomisk aktør internasjonalt. Landet representerer et marked, et investeringsområde og hjemmebane for et stort antall konkurrenter for lokalt næringsliv i de fire Vestlandfylkene. De fire Vestlandfylkene er ressursrike når det gjelder næringsliv og kompetansemiljøer, og offentlige myndigheter har ressurser til å drive en langsiktig Kina-strategi. Innovasjon Norge har et betydelig apparat i Kina som fylkeskommunene kan benytte aktivt i en videre satsing. NIP i Ningbo har også et tilbud som kan tilfredsstille behovene til mange norske næringsaktører. Samarbeid med andre regioner i Norge som også arbeider med Kina-samarbeid er også viktig å ta med i det videre arbeidet.

Trusler: Til nå har flere av Kina-satsingene vært kjennetegnet av mangel på struktur og langsiktighet. Samtidig viser Sogn og Fjordanes erfaring med samarbeid at det er svært ressurskrevende å opprettholde relasjonene med en kinesisk region over tid. Samarbeid kan også bli avhengig av enkeltpersoner. Den kinesiske "boikotten" av Norge har forsterket usikkerheten rundt veien videre. På dette området er det også noen svakheter i nettverksskoblingene mellom de ulike regionale aktørene som er interessert i denne type spørsmål. Det er gode relasjoner internt i hvert av fylkene, men mindre kontakt på tvers av fylkesgrensene. I nærings spørsmål at opplever fylker og byer ofte at de er konkurrenter. Næringslivet mangler kompetanse og kunnskap om Kina, og det er usikkerhet knyttet til hvilke behov som finnes i næringslivet på dette området.

6 Modeller for en Kina-strategi for Vestlandsrådet

6.1 Innledning

Vi har til nå hatt en bred tilnærming til spørsmålet om en Kina-strategi for Vestlandet. Det er mange likhetstrekk og noen viktige forskjeller mellom de fire vestlandsfylkene når det gjelder kompetansemiljøer, næringsstruktur og bosettingsmønster. Størrelse på befolkning og næringsmiljøer, og ikke minst om det finnes storbyer, er viktige faktorer når en skal vurdere behovene for og ressursene til å gjennomføre en egen Kina-strategi. Samtidig er det klart at utviklingen i Kina og relasjonene mellom Norge og Kina angår næringsliv, myndigheter og universitets- og høyskolemiljøer i alle fylkene. I dette kapitlet skal vi med utgangspunkt i de foregående kapitlene skissere tre modeller for hvordan det kan arbeides videre med denne types spørsmål på Vestlandet. Utgangspunktet er de muligheter og utfordringer som en Kina satsing vil gi, de kapasiteter som finnes på internasjonalt arbeid generelt og Kina spesielt i de fire Vestlandsfylkene. Innspillene fra de fire dialogmøtene som ble avholdt i februar og mars 2012 er sentrale for de vurderingene som gjøres.

6.2 Mulige organisasjonsmodeller

I prosjektskissen la vi til grunn at det ville bli skissert to organisasjonsmodeller som kan danne utgangspunkt for Vestlandsrådets videre arbeid med Kina-spørsmål. Disse skulle være prinsipielle i sin utforming. De vil bli presentert nærmere i det følgende, men med utgangspunkt i tilbakemeldingene fra dialogmøtene vil det også bli skissert en tredje modell hvor nettverkselementene er klarere fremhevet, men som også i noen grad kombinerer elementer fra de to andre modellene.

6.2.1 Modell 1: Sentralisert oppgaveløsning

I denne modellen er utgangspunktet at Vestlandsrådet tar det politiske ansvaret for å koordinere arbeidet med en Kina-strategi for alle fire fylkene. Det overordnede målet i modellen er at Vestlandsrådet skal samordne og videreutvikle arbeidet med Kina-spørsmål til de fire fylkeskommunene på Vestlandet under ett.

Organisering og ressursbehov: Hovedkjennetegnet ved denne modellen er at det er Vestlandsrådet som etablerer fellesorganet som får ansvar for å samordne Kina-arbeidet. Tilbakemeldingene i studien er at det vil kreve betydelige ressurser å få på plass en helhetlig Kina-strategi for regionen. Ambisjonsnivået i antall stillinger må avklares i forhold til oppgaver og funksjoner. Fellesorganet kan finansieres ved hjelp av en fast bevilgning fra de aktørene som slutter seg til samarbeidet. I utgangspunktet vil dette være fylkeskommunene, men det kan også være naturlig å invitere med kommuner. Da kan betalingen baseres på at hvert medlem bidrar med en fast sum per innbygger. Når det gjelder representasjon i Kina kan en bruke Innovasjon Norge sine kontorer, eventuelt NIP i Ningbo eller etablere en egen stedlig representant.

Oppgaver: Hovedoppgaven vil være å samordne ulike Kina-satsinger på Vestlandet. Et langsiktig mål i forbindelse med en eventuell endring i de politiske relasjonene mellom

Kina og Norge, er å etablere direkte kontakt med en provins eller by i Kina. Her er det allerede kontakter og samarbeidsavtaler som det kan bygges videre på. Aktivitetsnivået tilpasses behov hjemme og ute, men tiltak som kan bidra til å utvikle språklig og kulturell kompetanse om Kina på Vestlandet vil være av stor viktighet. Det blir også viktig å sette Kina-spørsmål jevnlig på dagsorden gjennom konferanser, seminarer, nyhetsbrev og nettsider.

Nettverk: I denne modellen er det fylkeskommunene gjennom Vestlandsrådet som er de viktigste partnerne for arbeidet, men det kan også samarbeides tett med kommuner, næringsutviklingsselskap, ulike nasjonale virkemiddeloperatører, næringsforeninger, organisasjoner og bedrifter. Det er også viktig å bygge ut kontaktene med Innovasjon Norge og andre norske aktører i Kina.

Sterke sider: Vestlandet er en mer slagkraftig region internasjonalt enn det enkelte fylke er. Dette gjelder mangfold i næringsstruktur, bredde i kompetansemiljøer og politisk tyngde. I en felles Kina-satsing vil dette gi synlighet, bredde og tyngde bak arbeidet, samtidig som det vil være mulig å mobilisere ressurser bredt. Modellen vil gi grunnlag for en langsiktig oppbygging av kunnskaper om og kompetanse på Kina-spørsmål, og vedlikeholde langvarige relasjoner mellom Norge og Kina.

Svake sider: Det er store avstander internt i regionen og det vil vanskeliggjør løpende kontakt mellom sentralledet og de ulike fylkeskommunene. Samordning internt på Vestlandet vil derfor kunne bli ressurskrevende i denne modellen. Det er sprikende behov når det gjelder Kina-samarbeid, bl.a. ut fra ulik næringsstruktur i de fire fylkene, og det vil vanskeliggjøre en felles strategi. Det er også et potensial for at det vil oppstå konflikt rundt den geografiske lokaliseringen av sentralledet.

Oppsummering: Denne modellen er basert på at det er Vestlandsrådet som har hovedansvar for å drive Kina-satsingen fremover. Det at Vestlandsrådet ikke har noen formell posisjon i den norske forvaltningsstrukturen har bidratt til at det der er kommet frem skepsis mot en slik modell i dialogmøtene i alle de fire fylkene.

6.2.2 Modell 2: Desentralisert oppgaveløsning

I denne modellen er utgangspunktet at hver av de fire fylkeskommunene velger sine egne måter å arbeide med Kina-spørsmål. Vestlandsrådet trekkes kun inn når det er aktuelt å samordne aktørene politisk på tvers av fylkesgrensene. Dette vil kreve langt mindre ressurser en modell 1.

Organisering og ressursbehov: Denne modellen er basert på at den enkelte fylkeskommune arbeider med Kina-spørsmål i egen regi, eventuelt at hovedansvaret er lagt til andre aktører som har avgrenset virksomheten sin i det enkelte fylke. Siden det ikke er faste fellesfunksjoner er det heller ikke behov for noen bestemt form for finansiering av tiltakene fra Vestlandsrådets side. Vestlandsrådet vil primært kunne trekkes inn hvis eller når den enkelte fylkeskommune har behov for tyngre politisk støtte bak sin egen Kina-satsing.

Oppgaver: I denne modellen blir Vestlandsrådet kun involvert når det gjelder å gi politisk støtte til arbeidet med Kina-spørsmål i regi av andre. Dette kan være deltakelse på delegasjonsreiser, som vertskap for besøk fra Kina og i forbindelse med at Kina-

spørsmålet skal holdes aktuelt i fylkene under ett. Det betyr at det er opp til aktører i det enkelte fylke når det gjelder omfanget på kontakter i Kina.

Nettverk: Modellen forutsetter ingen faste Kina-nettverk på Vestlandet, men det er klart at enkeltsaker kan bli tatt opp i fora der flere eller alle Vestlandsfylker er representert. De lokale nettverkene vil derimot få den sentrale rollen i denne modellen. Her er det som vi har sett i kapittel 5 mange relasjoner å bygge videre på både innen fylker og mellom fylkene.

Sterke sider: I denne modellen får det enkelte fylke prioritere i hvilken grad og hvordan de skal arbeide med Kina-spørsmål. På den måten vil de trolig få utnyttet sine sterke sider best og en unngår diskusjoner og konflikter mellom fylkene når det gjelder prioriteringer, ressursbruk og lokalisering av fellesfunksjoner. I de fylkene hvor aktørene ønsker å arbeide videre med Kina-spørsmål vil en kunne invitere inn andre norske aktører som har behov eller interesse for å delta i et spesielt tiltak.

Svake sider: I denne modellen får en ikke utnyttet Vestlandets samlede styrke. Saken kan forsvinne fra dagsorden i de fylkene som ikke har konkret oppfølging i dag. Mangel på sentralledd vil kunne bidra til at informasjonsflyten om aktiviteter går dårligere mellom fylkene. Det kan bety ressursbruken innrettes mot funksjoner som i stor grad er overlappende, og at det blir lite synergi i oppbyggingen av kompetanse internt på Vestlandet.

Oppsummering: Denne modellen kan på en måte ses som en bekreftelse av at mange anser relasjonene mellom Kina og Norge som for dårlige til at det bør satses på en helhetlig Kina-strategi nå. I noen av dialogmøtene kom det frem at sentrale aktører ønsket at egne satsinger skulle videreføres uten at det tas for mye hensyn til hva andre fylker ønsker, og det vil være sentralt i denne modellen. Regionalt Kinaforum kan i denne modellen være et alternativ til Vestlandsrådet når det gjelder nasjonalt nettverk.

6.2.3 Modell 3: Nettverksmodellen

Denne modellen tar utgangspunkt i de diskusjonene som ble gjennomført i de fire fylkene i forbindelse med dette prosjektet. Den representerer en blanding av de to gjennomgåtte modellene, og det har klarere koblinger til det virkemiddelapparat som allerede finnes nasjonalt og internasjonalt.

Organisering og ressursbehov: Denne modell er basert på et lite koordinerende sentralledd som skal samordne internt på Vestlandet og mellom Vestlandet og ulike norske satsinger i Kina. Det viktigste organisatoriske elementet er imidlertid et nettverk som alle interesserte aktører på Vestlandet bygger rundt arbeidet med Kina-spørsmål. Sentralleddet får ansvar for å koordinere spredningen av informasjon og vedlikeholde møteplasser. Ressursbehovet knyttet til fellesfunksjonen vil være avgrenset, men det er viktig at en legger en langsiktig strategi til grunn for satsingen. Finansieringen vil baseres på en medlemsavgift. På dialogmøtene ble det påpekt at et slikt samarbeid også vil kunne omfatte andre norske fylker som satses på Kina.

Oppgaver: Vestlandsrådet kan ta oppgaven med å etablere sentralleddet, men deretter vil det kunne drives av nettverket selv. Hovedoppgaven vil være samordning og spredning av informasjon, kompetansebygging og relasjonsbygging i Norge og Kina. I

forhold til satsinger i Kina vil det enkelt fylke kunne bygge videre på de samarbeidene som allerede er etablert. På næringsområdet vil felles utnyttelse av de ressurser som Innovasjon Norge har lokalt, nasjonalt og i Kina være viktig.

Nettverk: Denne modellen må baseres på å videreutvikle de sterke nettverksrelasjoner som allerede finnes internt i de fire fylkene og utvide dem til et felles Kina-nettverk på Vestlandet. Jevnlige møter, konferanser og felles delegasjonsreiser til Kina vil kunne bidra til opprettholde og videreutvikle kontaktene. Også her vil det være mulig å trekke inn andre norske fylker som arbeider med disse problemstillingene, enten permanent eller i spesielle prosjekter.

Sterke sider: Denne modellen får både et lite sentralledd som sikrer kontinuitet og felles satsinger og lave kostnader, samtidig som den muliggjør videreføring av fylkesvise strategier og prioriteringer når det gjelder samarbeidspartnere i Kina. Dette gir fleksibilitet og en unngår konkurranse og kompromisser som ingen egentlig ser seg tjent med. For å unngå konkurranse om lokalisering av sentralledd kan dette med jevne mellomrom gå på rundgang mellom fylkene. I forbindelse med det dårlige forholdet mellom Norge og Kina er det en styrke med denne modellen at det åpner for at en kan begynne med å bygge nettverket på Vestlandet og deretter etablere relasjoner i Kina.

Svake sider: Det er en viss fare for at den politiske oppfølgingen kan bli for svak i denne modellen. Den kan også bli avhengig av innsatsen til enkeltpersoner som er vanskelig å vedlikeholde over tid. Det er også fare for fragmentering og mangelfull ressursinnsats på områder hvor det er behov for at alle relevante aktører trekker sammen. Det er også en risiko for at det blir mye duplikasjon av funksjoner siden det er vanlig å kopiere vellykkede satsinger i andre myndighetsorgan.

Oppsummering: Denne modellen vil ta utgangspunkt i allerede etablerte relasjoner i det enkelte fylke, mellom fylkene på Vestlandet og mellom alle regionale aktører i Norge som arbeider med Kina spørsmål. Det var betydelig interesse for mange av momentene i denne modellen på dialogmøtene.

6.3 Oppsummering og anbefaling for videre arbeid

Kina blir stadig viktigere i verden, for Norge og Vestlandet. Diskusjonene i de fire konsultasjonsmøtene viste at det er en stor men avventende interesse for Kina-spørsmål i de fire vestlandsfylkene for tiden. Den politiske "kaldfronten" som kinesiske myndigheter initierte i forbindelse med utdelingen av Nobels fredspris til Liu Xiaobo i 2010 er fortsatt merkbar i alle relasjoner som kan sies å ha en offisiell del. Løpende kontakter mellom bedrifter, eller mellom utdanningsinstitusjoner er mindre berørt, men også her merker norske aktører at forholdene ikke er slik de var før konflikten oppsto.

I forrige delkapittel diskuterte vi tre ulike organisasjonsmodeller for Vestlandsrådets videre arbeid med Kina-spørsmål. For to av modellene ble det skissert en løsning der Vestlandsrådet er ansvarlig for å bygge opp en bred (modell 1) eller en smal (modell 3) organisasjonsenhet som får ansvar for å drive arbeidet videre. Dette kan i praksis løses på flere måter: i egenregi, ved at oppgaven delegeres til en av fylkeskommunene eller til et utviklingsselskap som Business Region Bergen og Greater Stavanger. Gitt den

avventende situasjonen som eksisterer rundt Kina-forbindelsene for tiden, er kanskje ikke organisasjonsspørsmålet det som må prioriteres høyest på kort sikt. Det sentrale målet på kort sikt må være å videreutvikle de lokale kapabiliteter som trengs for å ta en offensiv posisjon i forhold til utviklingen i Kina. En Kina-strategi for Vestlandsrådet bør omfatte følgende elementer:

- Internt på Vestlandet bør det satses på å utvikle samarbeide mellom ulike aktører som har interesse av å arbeide med dette spørsmålet. Forståelse av språk, kultur og særtrekk ved det politiske systemet i Kina vil være viktige samarbeidsområder når det gjelder kompetanseutvikling. Prosjekter og tiltak innen næringsutvikling, utdanning og forskning, kultur og reiseliv er andre tema det kan samarbeides om.
- Vestlandet bør også videreutvikle samarbeidet med andre norske aktører. Regionalt Kina-forum er en naturlig arena for samarbeid med andre fylker og kommuner som har Kina på dagsorden. Nasjonale myndigheter er også en naturlig partner, særlig hvis det kommer signaler om at de offisielle relasjonene mellom Norge og Kina vil kunne bli bedre. Da kan regionale kontakter bli et viktig element i det norske oppfølgingsarbeidet, og Vestlandet vil ha mye å bidra med i en slik sammenheng.
- Innovasjon Norge vil kunne være en viktig partner i arbeidet med Kina-spørsmål. Organisasjonen er representert i hvert fylke og de har bygget opp kapasitet og kompetanse i Kina. Disse ressursene bør tas i bruk på en systematisk måte i det videre arbeid med Kina-strategien. Oppfølging av planene i forhold til NIP i Ningbo bør også være et viktig moment i det videre arbeidet.
- Relasjonene til samarbeidspartnere i Kina bør tas opp igjen når det politiske klimaet bedres. Kapittel 3 illustrerte at utviklingen i Kina gir mange muligheter for norsk aktører som vil satse, men samtidig er det betydelig politisk risiko å utvikle for tette relasjoner med et politisk system som er svært annerledes enn det norske. Kontakt og tilstedeværelse er imidlertid den eneste måten å utvikle kompetanse på hva forskjellene betyr fra et norsk ståsted.

Vestlandsrådet kan føre arbeidet med Kina-strategien et steg videre ved å gi politisk tilslutning til en satsing på tvers av fylkesgrensene, finansiere oppstarten, forankre den nasjonalt og bygge allianser med kommuner, næringssselskaper, næringsforeninger, utdannings- og forskningsinstitusjoner og Innovasjon Norge. Avslutningsvis vil jeg vende tilbake til konklusjonen fra dialogmøtet i Bergen. Siden forholdet mellom Norge og Kina for tiden er dårlig, er dette tidspunktet det riktige for å legge grunnlaget for en langsiktig satsing på Kina.

7 Referanser

- Aftenposten (28.02 2011): *Norske firmaer møter en kald skulder i Kina.*
- Aftenposten (27.03 2012): *Norsk eksport i dypfryseren.*
- Amdam, Rolv Petter, Bjarnar, Ove og Lervik, Jon Erland (2010): Regional innovasjonspolitik i et internasjonalt vakuum? *Plan* nr. 1: 16-21.
- Bekkevold, Jo Inge og Kristoffersen, Henning (red.)(2012): *Kinas økonomi.* Oslo: Gyldendal Akademiske.
- Bergen kommune (2009): *Internasjonal strategi for Bergen kommune 2009-2012.*
- Bergen kommune (2010): *Ordføreren undertegnet samarbeidsavtale i Kina.* Pressemelding datert 26.05 2010.
- Bergen Næringsråd (2011): *Årsmelding 2010.*
- Bergensavisen (16.05 2011): *Bergenskunstner samarbeider med kinesere.*
- Breznitz, Dan and Murphree, Michael (2011): *Run of the Red Queen: Government, Innovation, Globalisation and Economic Growth in China.* New Haven: Yale University Press.
- Bukve, Oddbjørn, Farsund, Arild Aurvåg og Amdam, Jørgen (2006): Næringsliv og sysselsetjing i vår tid. I Knut Helle (red): *Vestlandets historie, bind 1: Natur og næring.* Bergen: Vigmostad og Bjørke 2006.
- Business Region Bergen (2010): *Strategisk næringsplan for Bergensregionen (2010-2014).*
- Departementene (2007): *Regjeringens Kina-strategi.* PP-presentasjon datert 14. august 2007.
- Economist (03.09 2011): *Capitalism confined.*
- Economist (21.01 2012): *Urbanising China: A nation of city slickers.*
- Economist (28.1 2012): *Where's the party?*
- Economist (12.3 2012): *The end of cheap China.*
- Economist (07.04 2012): *The dragon's new teeth.*
- Farsund, Arild Aurvåg (2010): *Storbyprosjektet: Sluttrapport fra følgeevaluering fase 2.* Arbeidsnotat IRIS – 2010/80.
- Farsund, Arild Aurvåg og Holmen, Ann Karin Tennås (2007): *Storbyprosjektet: Underveisevaluering.* Rapport IRIS – 2007/167.
- Farsund, Arild Aurvåg og Leknes, Einar (2010): *Norske byregioner: Utviklingstrekk og styringsutfordringer.* Kristiansand: Høyskoleforlaget.

- Hordaland fylkeskommune (2009): *Strategi for det internasjonale arbeidet (2009-2012)*.
- Jacques, Martin (2009): *When China Rules the World*. New York: The Penguin Press.
- Kristoffersen, Henning (2008): *Det nye Kina: Kinesisk handel, kultur og politikk*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Leonard, Mark (2008): *What Does China Think?* New York: Public Affairs.
- Lieberthal, Kenneth (2004): *Governing China from Revolution through Reform*. New York: W.W Norton & Company.
- McKinsey (2010): *Preparing for Chinas urban billion*.
- McGregor, Richard (2010): *The Party: The Secret World of Chinas Communist Rulers*. New York: Harper Collins.
- Møre og Romsdal fylkeskommune (2009): *Strategi for internasjonalt arbeid (2009-2012)*.
- Møre og Romsdal fylkeskommune (2011): *Rapportering internasjonalt arbeid til fylkesutvalg og fylkesting våren 2011*.
- Naughton, Barry (2007): *The Chinese Economy: Transitions and Growth*. Cambridge: Massachusetts Institute of Technology Press.
- O'Neill, Jon (2011): *The New Growth Map: Economic Opportunity in the BRICs and Beyond*. New York: Penguin.
- Rogaland fylkeskommune (2011): *Regionalplan for næringsutvikling for Rogaland 2011-2020*.
- Stavanger Aftenblad (18.02 2012): *Kina-kurs til kinesiske bedrifter*.
- Steinfeld, Edward S. (2010): *Playing Our Game: Why China's Rise Doesn't Threaten the West*. Oxford: Oxford University Press.
- Subramanian, Arvind (2011): *Eclipse – Living in the shadow of China's economic dominance*. Washington: The Peterson Institute.
- Sogn og Fjordane fylkeskommune (2007): *Internasjonalt arbeid: Rapport om status og resultat*.
- Sogn og Fjordane fylkeskommune (2008): *Internasjonal strategi (2008-2009)*.
- Sak til Trøndelagsrådet (2011): *Kinasatsingen i Trøndelag – status og strategier framover*. AU-møte 24.6.
- Vestlandsrådet (2010): *Rapport: Vestlandsrådet saman med NHO og LO i Kina september 2010*. Stavanger/Bergen/Førde/Molde.
- Vestlandsrådet (2011): *Samarbeid med Kina – Forprosjekt 2011*. Stavanger/Bergen/Førde/Molde.

Walter, Carl E. (2011): *The Fragile Financial Foundation of China's Extraordinary Rise*. Singapore: John Wiley & Sons (Asia).

World Bank (2012): *China 2030: Building a Modern, Harmonious, and Creative High-Income Society*. Washington: The World Bank.

WTO (2008): *Trade Policy Review: China*.

Yergin, Daniel (2011): *The Quest: Energy, Security and the Remaking of the Modern World*. New York: The Penguin Press.

Konsultasjoner

Det ble holdt fire konsultasjonsmøter der en mulig Kina-strategi for Vestlandsrådet ble diskutert med representanter for fylkeskommunene og deres nettverk. Møtene ble avholdt på følgende tidspunkt og hadde disse deltakerne:

Rogaland (22. februar 2012)

Jan Soppeland, Greater Stavanger

May Endresen, Greater Stavanger

Terje Fatland, Rogaland fylkeskommune

Harald Minge, Næringsforeningen i Stavangerregionen

Sogn og Fjordane (8. mars 2012)

Jan Heggheim, Sogn og Fjordane fylkeskommune

Lisbeth Bringebøen, Sogn og Fjordane fylkeskommune

Bente Husabø, Høgskulen i Sogn og Fjordane

Agnes Landstad, Vestlandsforskning

Åsne Folstad, Innovasjon Norge i Sogn og Fjordane

Halvor Flatland, Innovasjon Norge i Sogn og Fjordane

Arvid Langeland, LO i Sogn og Fjordane

Jan Atle Stang, NHO i Sogn og Fjordane.

Marit Hjortung, Fylkesmannen i Sogn og Fjordane

Christian Rekkedal, Fylkesmannen i Sogn og Fjordane

Dag Lote, Norges Forskningsråd

Møre og Romsdal (12. mars 2012)

Bergljot Landstad, Møre og Romsdal fylkeskommune

Willy Loftheim, Møre og Romsdal fylkeskommune

Jan Børre Rydningen, Innovasjon Norge i Møre og Romsdal

Solfrid Vatne, Høyskolen i Molde

Hordaland (21. mars 2012)

Jan Per Styve, Hordaland fylkeskommune

Paul Jostein Manger, Hordaland fylkeskommune

Matti Torgersen, Hordaland fylkeskommune

Charlotte Lillefjære-Tertnæs

Lars Tveit, Hordaland fylkeskommune

Ingrid Jæger, Bergen Næringsråd/Business Region Bergen

Tobby Sander Tomassen, Business Region Bergen

Solveig Holm, Bergen Næringsråd

Geir A. Haugum, Innovasjon Norge i Hordaland

I tillegg ble det avholdt et møte med daglig leder Ove Nodland i Nordic Industrial Park i Ningbo i Stavanger 20. juni 2011.